

Devatenácté století

- „moderní věk“ nebo „věk moderny“
- „dlouhé 19. století“ – různé chronologie
- pro naše prostředí je užitečné ohraničení tohoto období lety 1780 a 1890 – od nástupu Josefa II. do ekonomického, společenského a kulturního „boomu“ českého národa v rakousko-uherské monarchii v 90. letech 19. století

Osmnácté století

- osvícenský racionalismus
- „kritické století“ či „století rozumu“
- Deklarace nezávislosti Spojených států amerických 1776
- konec společnosti *ancien régime* v roce 1789 (Velká francouzská revoluce)
- Napoleonovo tažení Evropou a konec Římské říše národa německého (1804)

Industrializace jako téma výt. umění: Alfred Rethel, Harkortova továrna na hradě Wetter, 1834, Duisburg, soukr. sbírka

Stylový pluralismus

- volnost, s jakou umělec 19. století překračuje hranice jednotlivých uměleckých stylů

Žánr pomocí prostředků historické malby: Paul Delaroche, Poutníci v Římě, 1842, olej, plátno, 164 x 205 cm, Poznaň, Muzeum narodowe

Historismus

- „nejedná se o jednotnou stylovou epochu, ale o určitý projev myšlení a pocitování světa prostřednictvím historických individualit a koncepce vývoje uměleckých stylů, spojené s možnými inspiracemi formami minulých dob“ (Jiří Kroupa)

Příklad použití historického formálního aparátu při zpracování tématu z dějin: Paul Delaroche, Smrt anglické královny Alžběty v roce 1603, 1827-1828, olej, plátno, 422 x 343 cm, Paříž, Louvre

Počátky moderní masové vizuální kultury

- „obrazová chudoba“ (Bilderarmut)
- nové možnosti grafické reprodukce: litografie, xylografie
- objev daguerrotypie 1839
- k hromadnému rozšíření fotografické reprodukce došlo až v poslední čtvrtině 19. století

Maison Martinet, r Vivienne 41, et 117 du Coq d'Or des Arts.

Imp. Ch. Trepoig Cour des Miracles, 3. Paris.

Devant les tableaux de Meissonnier.

Honoré Daumier,
z cyklu novinových ilustrací
Le public du Salon, 1852

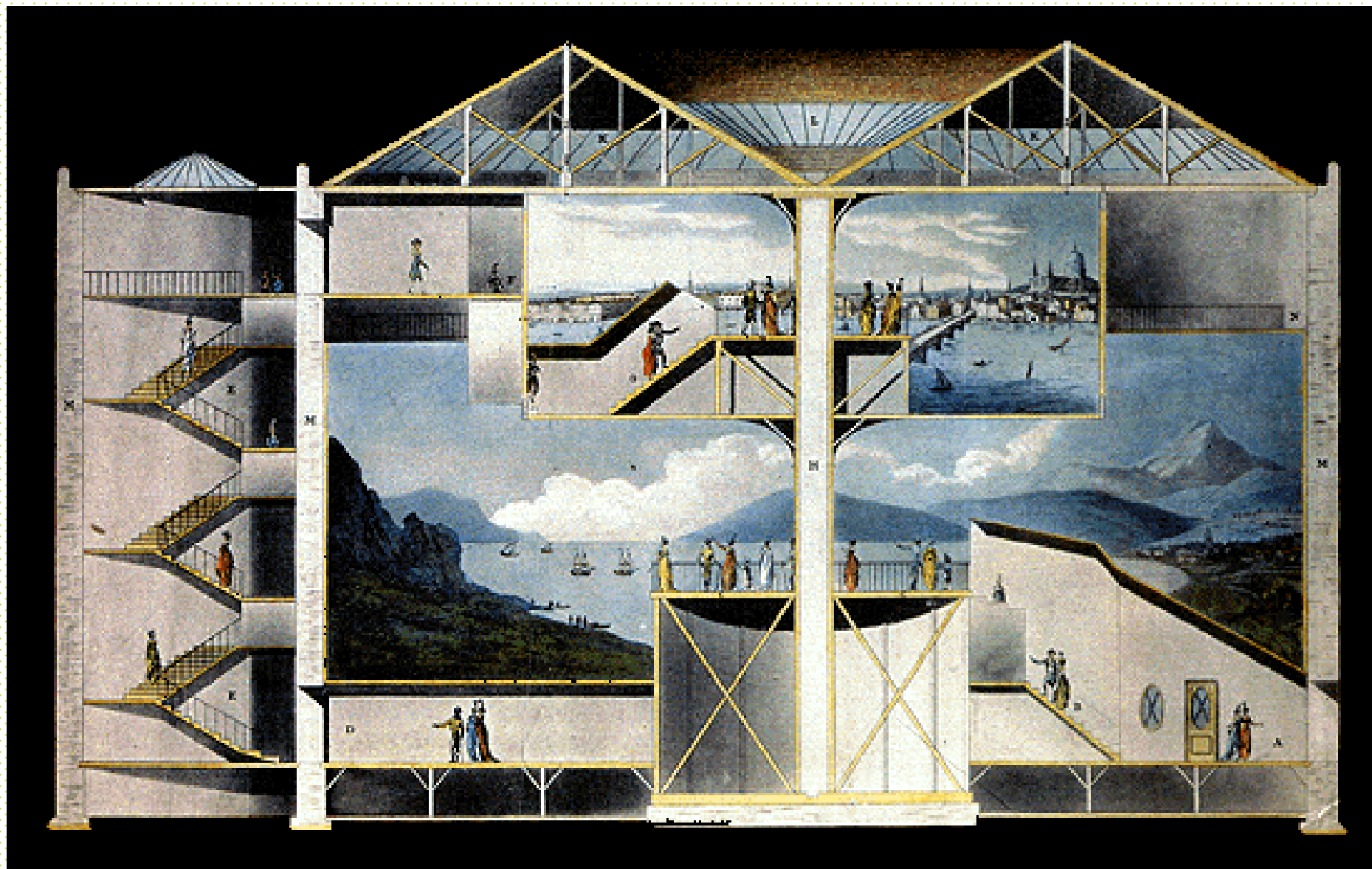
Maison Martinet, r Vivienne 41, et 117 du Coq d'Or des Arts.

Imp. Ch. Trepoig Cour des Miracles, 3. Paris.

Un jour où l'on ne paye pas. — Vingt-cinq degrés de chaleur.

Paul Delaroche,
Napoleon ve Fontainebleau
31. března 1814, 1845, olej,
plátno, 177 x 131 cm, Paříž,
Musée de l'Armée

Robert Mitchell, Řez dvouposchodovým panoramatem Roberta Barkera na Leicester Square, asi 1793, kolorovaná akvatinta, British Museum, London

„Kterým obrazem začíná 19. století?“

(Eberhard Roters)

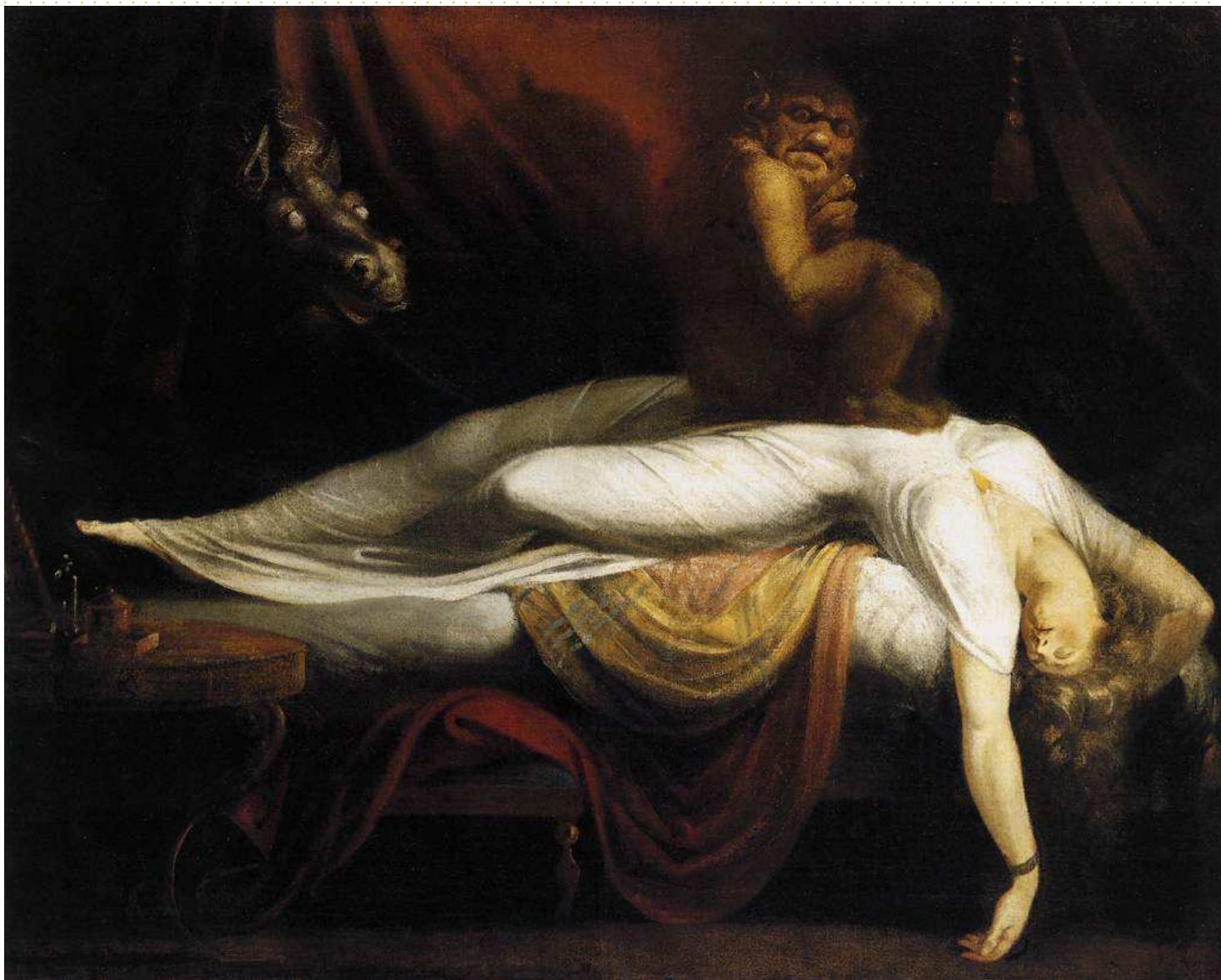
Caspar David Friedrich (1774-1840), Mnich na mořském břehu, 1808-10,
Nationalgalerie, Berlin

Francisco Goya (1746-1828), Poprava povstalců 3. Května 1808 v Madridu, 1814, Prado, Madrid

Eugène Delacroix (1798-1863), Vraždění na ostrově Chios, 1824, Louvre, Paříž

Johann Heinrich Füssli (1741-1825), Noční mŕa, 1781, Institute of Arts, Detroit

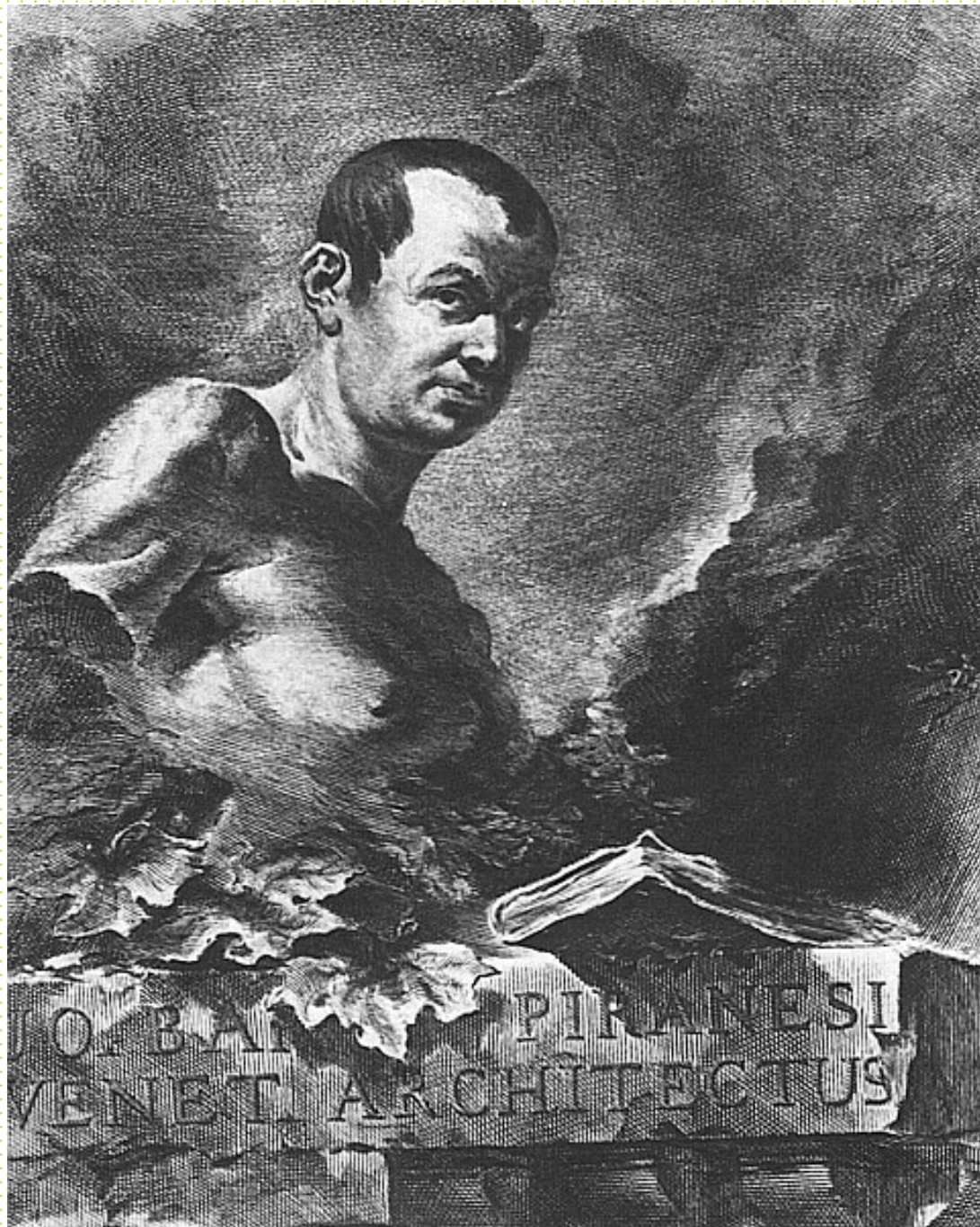
Jacques-Louis David (1748-1825), Zavražděný Marat, 1793, Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, Brussel

Co odlišuje uvedené příklady od tvorby předchozí epochy?

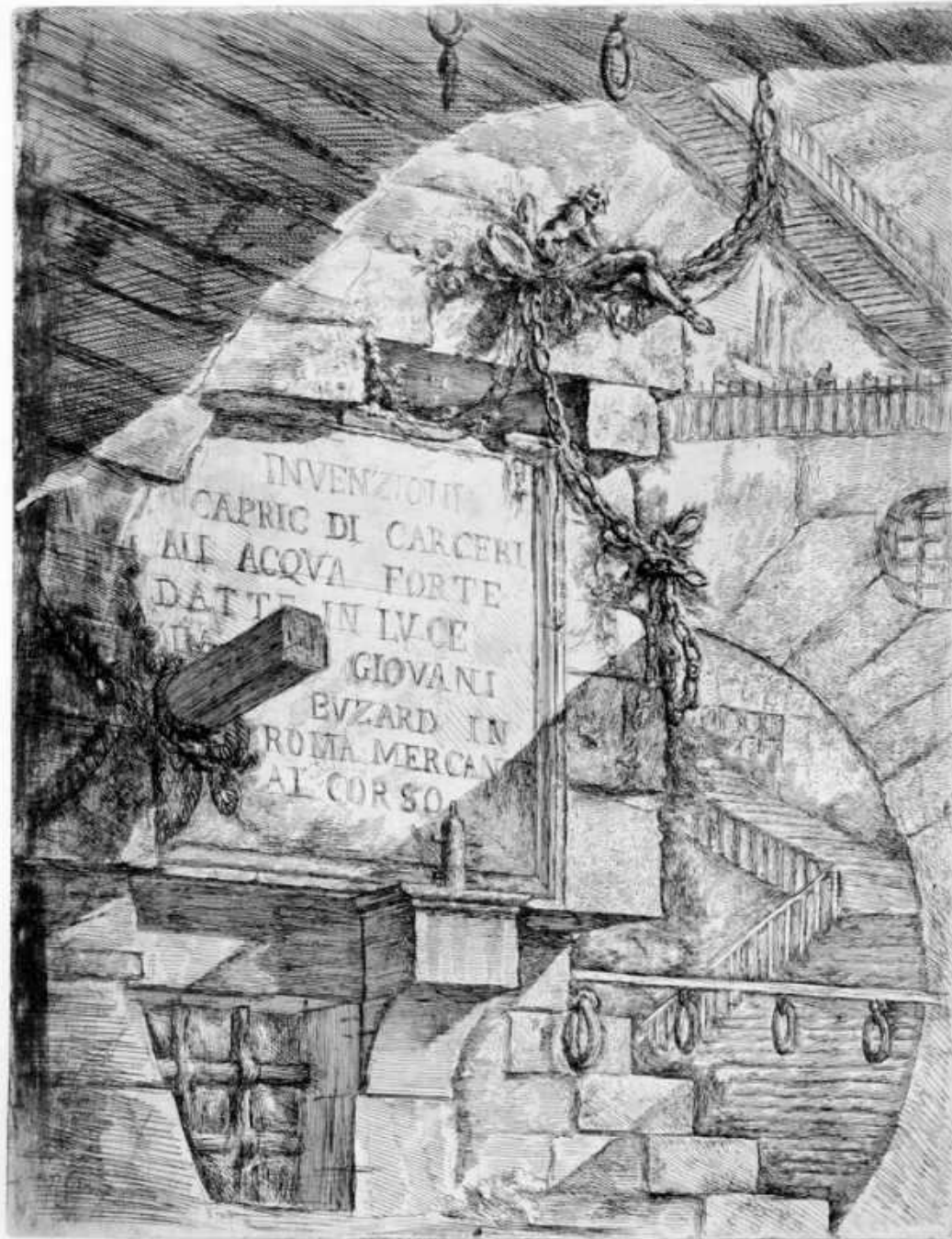
- vyhraněný individualismus
- aktuální události
- jedinec v krajní situaci
- pochybnost a znejistění
- tendence k sebereflexi umělce

18. století

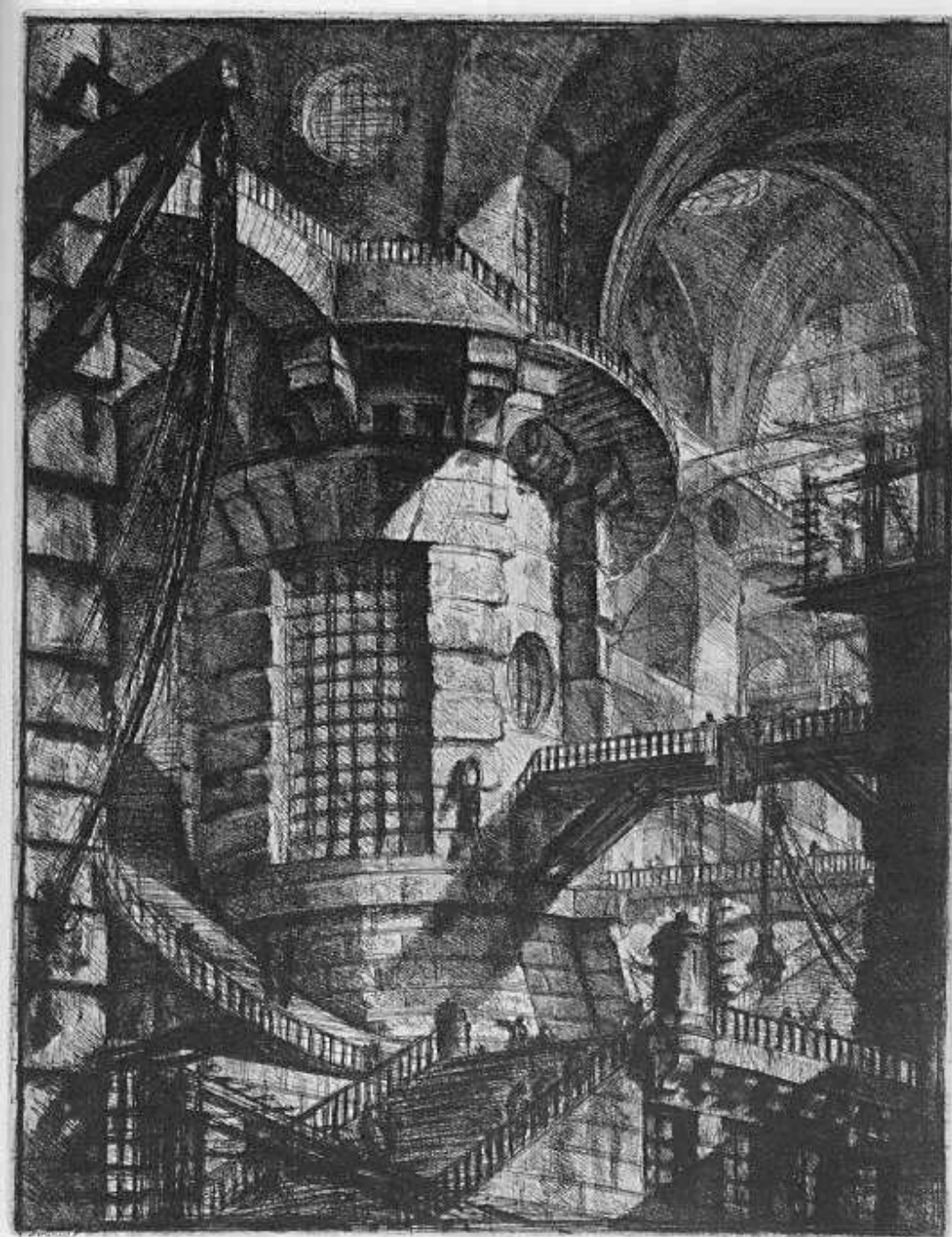
- vizuální kultura baroka vrcholí v projektech světských a církevních rezidencí (Schönbrunn, Melk)
- rokoko – umění se posouvá do intimnější a lyričtější podoby
- osvícenská reakce, sentimentalismus

Giovanni Batista Piranesi (1720-1778), Autoportrét

Giovanni Batista Piranesi (1720-1778), Carceri d'Invenzione, frontispis, 1749-50

Giovanni Batista Piranesi (1720-1778), Carceri d'Invenzione

Hubert Robert (1733-1808), Poustevníkova modlitba, 60. léta 18. století,
The J. Paul Getty Trust

Hubert Robert (1733-1808), Malíři, 90. léta 18. století, Ermitáž, Sankt Peterburg

(neo)klasicismus

- široké umělecké a intelektuální hnutí 18. století
- teoretickým mluvčím se stal Johann Joachim Winckelmann (1717-1768)
- „ušlechtilá prostota a tichá velikost“ („edle Einfalt, stille Größe“)

J. WINKELMANN.

Anton Raphael Mengs (1728-1779), Semiramis obdržela zprávu o babylónském povstání, 1755, Neues Schloß, Bayreuth

Jacques-Louis David (1748-1825),
Sabinky, detail, 1799, Louvre, Paříž

Autoportrét z roku 1790, Puškinovo muzeum, Moskva

Autoportrét z roku 1791, Uffizi, Florencie

Jacques-Louis David (1748-1825)

- studoval na pařížské Akademii u Josepha Maria Viena (1716-1809)
- 1774 získal Římskou cenu
- působil s úspěchem ve třech politických systémech: *ancien régime*, republika, císařství

Jacques-Louis David (1748-1825), Přísaha Horatiů, 1784, 330 x 425 cm, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), Zavražděný Marat, 1793, 165 x 128 cm, Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, Brussel

Jacques-Louis David (1748-1825), Pohled do zahrady Lucemburského paláce, 1794, olej, plátno, 55 x 65 cm, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), Sabinky, 1799, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), První konzul přechází Alpy, 1797, 81 x 65 cm, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), Madame Juliette Récamier, 1800, 174 x 224 cm, Louvre, Paříž

Françoise Gérard (1770-1837),
Madamme Juliette Récamier,
1805, 225 x 145 cm, Musée
Carnavalet, Paříž

Franz Krüger (1797-1857), Princ August Pruský, kol. 1817, 63 x 47 cm, Nationalgalerie, Berlín

Jacques-Louis David (1748-1825), Korunovace Napoleona I. a císařovny Josefíny v katedrále Notre-Dame v Paříži 2. prosince 1804, 1805-1807, 629 x 979 cm, Paříž, Louvre

Jacques-Louis David (1748-1825), Napoleonova sebekorunovace, kresba, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), Vězeň, 1821, kresba, Museum of Art, Cleveland

Jacques-Louis David (1748-1825), Venuše odzbrojující Marta, 1824, Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, Brusel

romantismus

- Ottův slovník naučný: „[...] název v literární historii i v dějinách umění přechasto užívaný, tají v sobě obsah historicky i věcně velmi rozmanitý, různorodý a namnoze také mlhavý.“
- v dějinách umění bývá nejčastěji romantismus kladen do protikladu ke klasicismu
- něm. Romantik; angl. Romantic odpovídá spíše českému výrazu romantika

„romantická etymologie“

- starofrancouzským slovem „romance“ se označovala románská lidová mluva v protikladu k latině vzdělavců – odtud označení literární formy románu

„romantická etymologie“ – příklady použití

- 1) angl. adjektivum „romantick“ (17. stol.) = „jako v románě“
- 2) „romantický“ jako charakteristika ideální krajinomalby ve smyslu „malebný“
- 3) označení moderní evropské mnohonárodnostní křesťanské kultury v protikladu ke klasické antice (Christoph Martin Wieland, *Oberon*, 1780)

- Friedrich Schlegel, *Geschichte der alten und neuen Literatur* (1815).

preromantismus

- sentimentální citovost
- melancholie
- víra v nadpřirozeno

- znovuobjevení Shakespearova génia

Joshua Reynolds (1723-1792), Sarah Siddonsová jako tragická múza, olej, dřevo, 236 x 146 cm, Huntington Library and Art Gallery, San Marino (California)

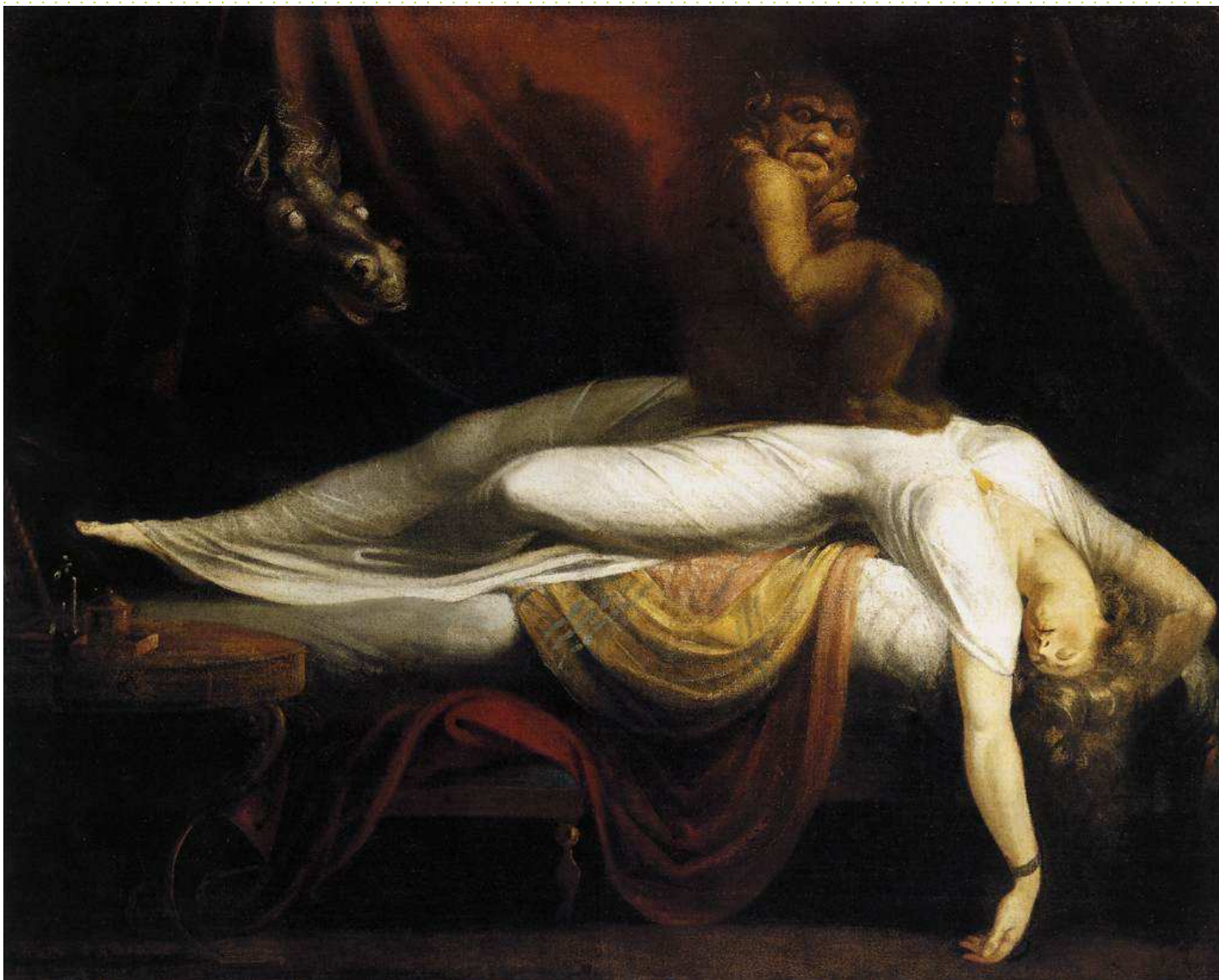

Johann Heinrich Füssli (též Füßli, Fuseli;
1741-1825)

- syn curyšského písaře, který se měl stát zwingliánským protestantským duchovním
- 1764 odešel do Anglie
- 1770-1778 studoval díla starých italských mistrů, z nichž nejvíce na něj zapůsobil Michelangelo
- 1786-1789 namaloval devět obrazů se shakespearovskou tematikou pro galerii W. Shakespeara v Boydellu

Johann Heinrich Füssli (1741-1825), Probouzející se Titánie, 1793-1794, olej, plátno, 169 x 135 cm , Kunsthaus, Zürich

Johann Heinrich Füssli (1741-1825), Noční můra, 1781, olej, plátno, 101 x 127 cm, Institute of Arts, Detroit

Johann Heinrich Füssli (1741-1825),
Brunhilda pohlíží na Günthera, 1807,
tužka, pero, inkoust, vymýváno, 483 x
317 mm, City Museum and Art Gallery,
Nottingham

hledání nové mytologie

- James Macpherson, *Fragments of Ancient Poetry, collected in the Higlands and translated from the Gaelic or Erse language*. Edinburgh 1760.
- *Fingal, an Ancient epic Poem (...)* composed by Ossian, the Son of Fingal (1762).

Francois-Pascal-Simon Gérard (1770-1837), Ossian vyvolává duchy zvukem své harfy na břehu řeky Lora, 1801, olej, plátno, 184,5 x 194,5 cm, Kunsthalle, Hamburg

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Sen Ossianův,
1813, olej, plátno, 348 x 275 cm,
Musée Ingres, Montauban

Jean-Pierre Franque (1774-1860), Alegorie na stav Francie před návratem Napoleona z Egypta, 1810, olej, plátno, 261 x 326 cm, Louvre, Paříž

- Jiří Kotalík, K výstavě Josefa Mánesa (Poznámky a úvahy), in: Jiří Kotalík – Miloslava Seydlová – Gabriela Kesnerová, *Josef Mánes, 1820-1871* (kat. výst.). Praha 1971, s. VII-LI.

Některé shodné rysy v tvorbě romantických umělců (podle Kotalíka):

- I. podstatné znaky romantismu nalézá v „myšlenkové a fantazijní základně, která určuje vztah umělcova díla k prožívané době, k jejím dějinným událostem a společenským zápasům“
- II. vzájemné působení uměleckých oborů, směřující k synestetizmu
- III. nejprůzračnější vlastností romantismu je „symbolizace“

„romantické dílo tak zaklíná a transponuje odraz reality“ (symbolizace):

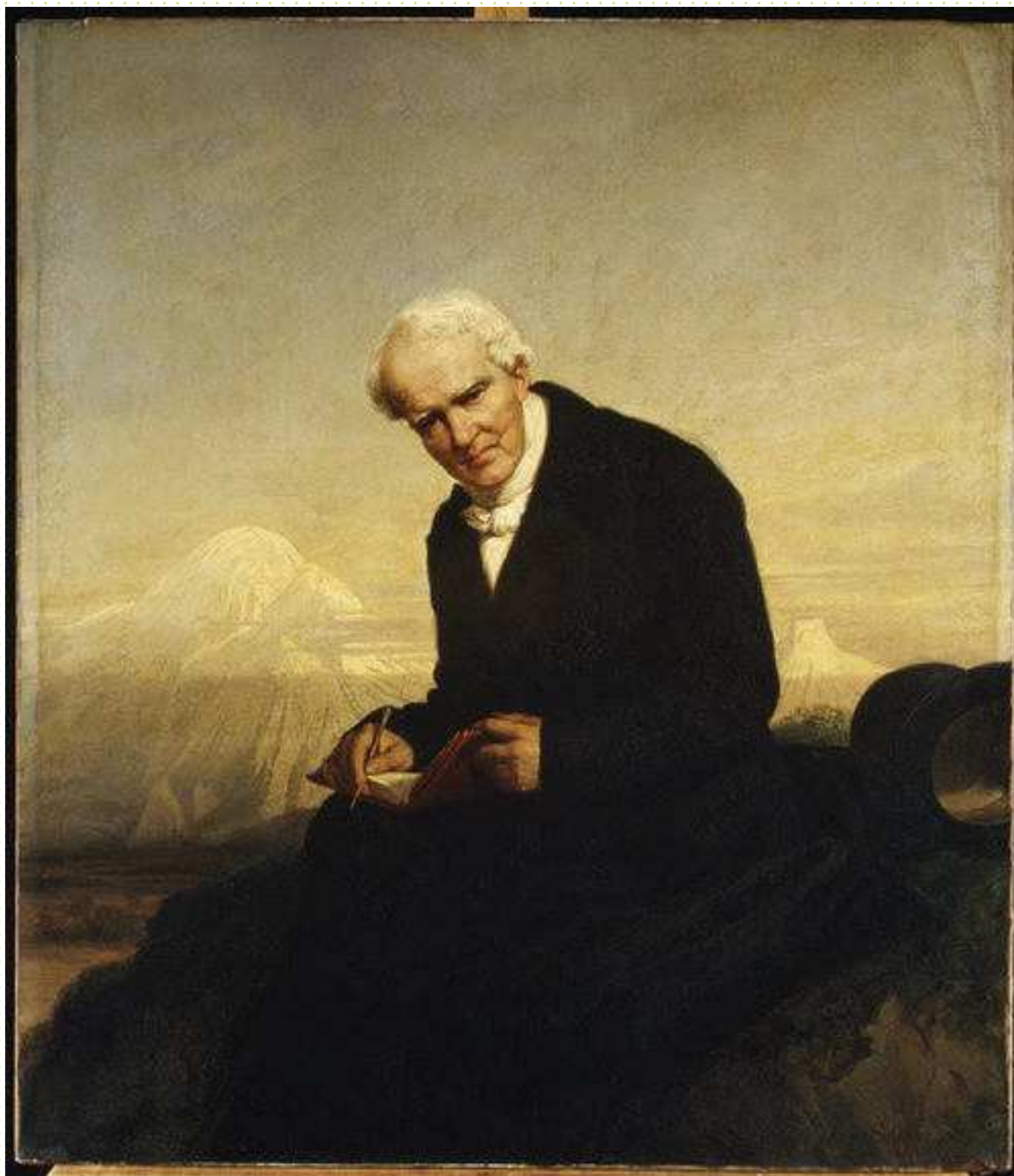
- a) ve vztahu k přírodě
- b) ve vztahu k dějinám
- c) ve vztahu k archetypickým představám
- d) ve vztahu k prostoru a hmotě

Některé shodné rysy v tvorbě romantických umělců (podle Kotalíka):

- I. podstatné znaky romantismu nalézá v „myšlenkové a fantazijní základně, která určuje vztah umělcova díla k prožívané době, k jejím dějinným událostem a společenským zápasům“
- II. vzájemné působení uměleckých oborů, směřující k synestetizmu
- III. nejprůzračnější vlastností romantismu je „symbolizace“
- VI. dominantním tvůrčím principem je pak pro romantického malíře důsledná subjektivizace

krajinomalba

- nejsilněji je zde přítomna zmiňovaná „symbolizace“ ve vztahu k přírodě
- prohloubení vztahu moderního člověka k přírodě pramenilo jednak v osvícenském sentimentalismu, jednak bylo vyvoláno postupující industrializací a urbanizací Evropy

Julius Schrader (1815-1900), Alexander von Humboldt, 1859, olej, plátno, Metropolitan Museum of Art, New York

Joseph Anton Koch (1768-1839)

- do svých 17 let byl pastýřem v tyrolských horách
- téměř celý život prožil v Římě
- vyšel z klasické komponované „ideální krajinomalby“ po vzoru Poussinově, kterou však opatřoval novým duchovním významem

Joseph Anton Koch (1768-1839), Heroická krajina s duhou, 1804-1815, olej, plátno, 188 x 171,2 cm , Neue Pinakothek, Mnichov

Joseph Anton Koch (1768-1839), Schmadribašský vodopád, 1821-22, 132 x 110 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Caspar David Friedrich (1774-1840)

- syn mydláře ze severoněmeckého Greifswaldu
- ve dvaceti letech odešel na kodaňskou Akademii a v roce 1798 do Drážďan (intelektuální a umělecký okruh: Ludwig Tieck, Novalis, Heinrich von Kleist; Georg Friedrich Kersting, Johann Christian Clausen Dahl, Carl Gustav Carus)
- nové pojetí krajinomalby: ikonizace krajiny

Caspar David Friedrich (1774-1840), Autoportrét, 1810, křída, papír, 228 x 182 mm, Staatliche Museen, Berlín

Caspar David Friedrich (1774-1840), Mnich na mořském břehu, 1808-1810, olej, plátno, 110 x 171,5 cm, Nationalgalerie, Berlín

Caspar David Friedrich (1774-1840), Poutník nad mořem mlhy, kolem 1818, olej, plátno, 94,8 x 74,8 cm, Kunsthalle, Hamburg

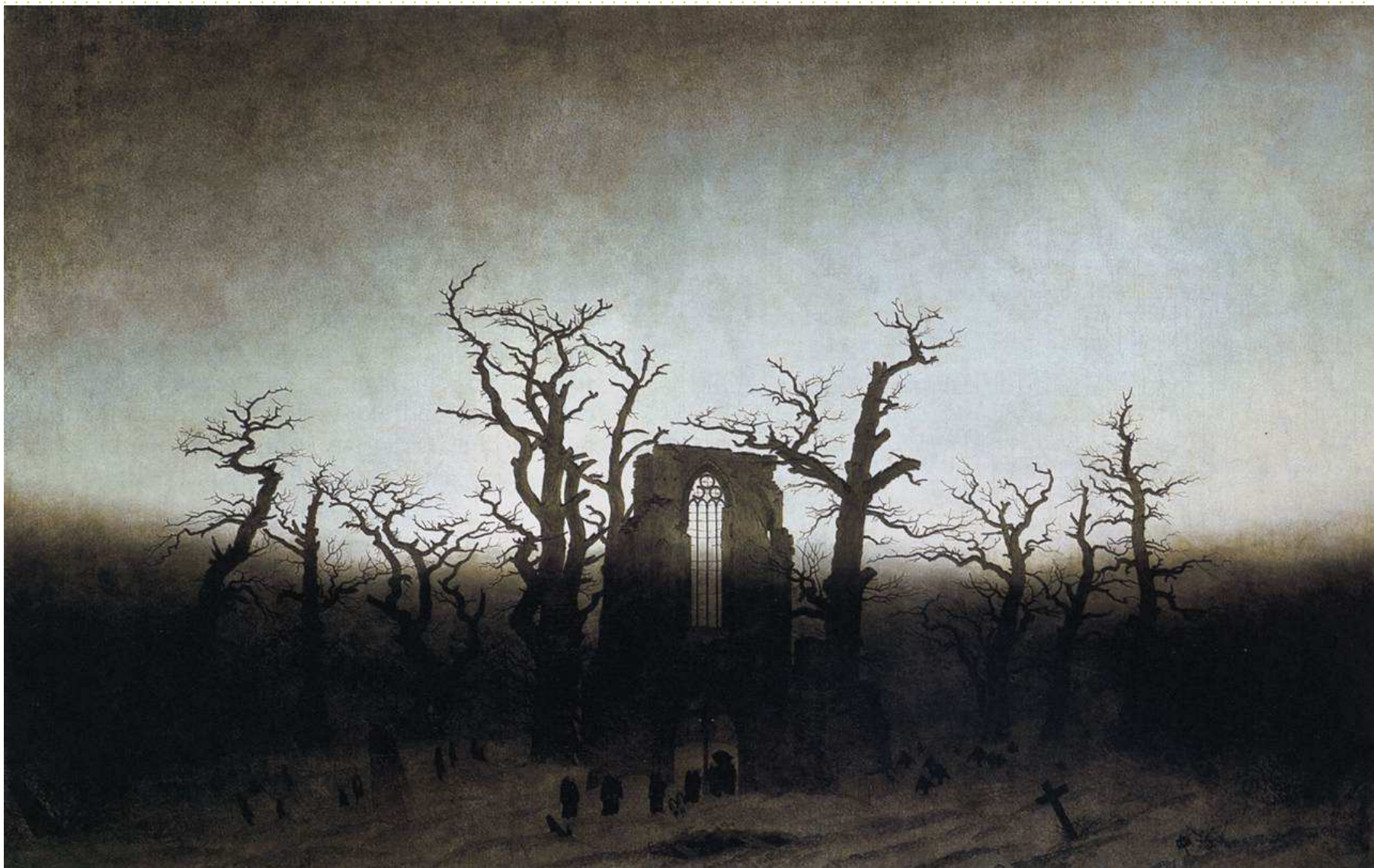
Caspar David Friedrich
(1774-1840), Děčínský
oltář (Kříž v horách), 1807-
1808, olej, plátno, 115 x
110 cm, Staatliche
Kunstsammlungen,
Draždany

- Friedrich Wilhelm Basilius von Ramdohr vs. Caspar David Friedrich
- Friedrich spolu s Ch. A. Semlerem: zapadající slunce odkazuje k bezčasí a je „obrazem věčného všeoživujícího Boha“; „s Ježíšem zemřela nauka starého světa, čas, kdy Bůh bezprostředně putoval po světě“, obrazem křesťanské naděje v jeho druhý příchod je toto umělecké dílo
- Děčínský oltář: symbolické zpodobení transsubstanciacce

Caspar David Friedrich (1774-1840), Osamělý strom, 1823, olej, plátno, 55 x 71 cm, Nationalgalerie, Berlín

Caspar David Friedrich (1774-1840), Opatství v dubovém lese, 1809-1810, olej, plátno, 110,4 x 171 cm, Nationalgalerie, Berlín

Caspar David Friedrich (1774-1840), Ledové moře (Ztroskotaná polární expedice; Ztroskotaná naděje), 1823-1824, olej, plátno, 96,7 x 126,9 cm, Kunsthalle, Hamburg

nazaréni

- Wilhelm Heinrich Wackenroder,
*„Herzensergiessungen eines kunstliebenden
Klosterbruder“* („Srdečné výlevy
uměnímilovného řeholníka“)
- v roce 1809 založilo několik studentů vídeňské
Akademie pod vedením Friedricha Overbecka
(1789-1869) a Franze Pforra (1788-1812)
Spolek sv. Lukáše („Lukasbund“)
- klášter San Isidoro v Římě

Johann Friedrich Overbeck (1789-1869), Podobizna Franze Pforra, kol. 1810, olej, plátno, 62 x 47 cm, Nationalgalerie, Berlín

Franz Pforr (1788-1812), Vjezd Rudolfa Habsburského do Basileje v roce 1273, 1808-1810, olej, plátno, 90,5 x 118,9 cm, Städelsches Kunstinstitut, Frankfurt nad Mohanem

Franz Ludwig Catel (1778-1856), Korunní princ Ludvík ve španělské vinárně v Římě, 1824, olej, plátno, Neue Pinakothek, Mnichov

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Sen Ossianův,
1813, olej, plátno, 348 x 275 cm,
Musée Ingres, Montauban

Jean August Dominique Ingres (1780-1867)

- syn sochaře-kameníka
- studoval na Akademii v Toulouse, kde se zároveň prakticky věnoval hudbě – hře na housle v divadelním orchestru
- od roku 1796 se učil v Paříži v ateliéru Jacques-Louis Davida
- v roce 1801 mu byla udělena Římská cena (odjíždí teprve 1806)

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Vlastní podobizna,
1804, Musée Condé, Chantilly

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Napoleon I. na císařském trůnu, 1806, olej, plátno, Musée de l'Armée, Paříž + detail

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Portrét slečny Caroline Rivièreové, 1805, olej, plátno, 100 x 70 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Paní Rivièrová, 1805,
olej, plátno, 116 x 90 cm, Louvre,
Paříž

Franz Pforr (1788-1812), Vjezd Rudolfa Habsburského do Basileje v roce 1273, 1808-1810, olej, plátno, 90,5 x 118,9 cm, Städelsches Kunstinstitut, Frankfurt nad Mohanem

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Vjezd následníka trůnu, pozdějšího krále Karla V., do Paříže v roce 1358, 1821, olej, plátno, 470 x 560 cm, Wadsworth Atheneum, Hartford

John Flaxman (1755-1826)

- jeho ilustrace ke klasickým dílům světové literatury se staly základními vzory, ze kterých čerpali malíři 19. století inspiraci pro kompoziční ztvárnění nejrozmanitějších figurálních scén
- jeho kresby na ně tolik zapůsobily svojí archetypální jednoduchostí (vycházel mj. z maleb na řeckých vázách)

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Zeus a Tétis, 1811,
olej, plátno, 327 x 260 cm, Musée
Granet, Aix-en-Provence

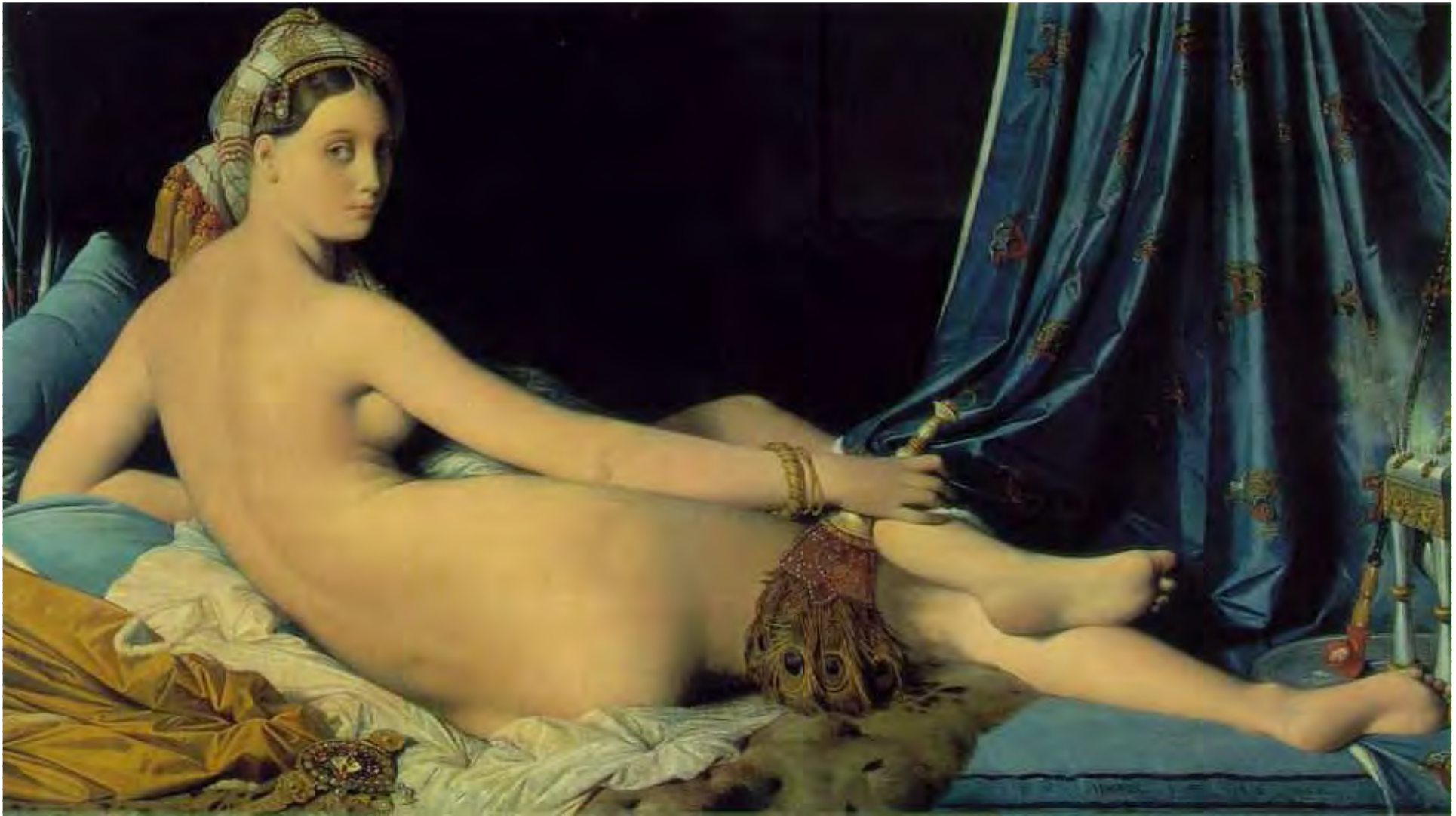

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), „Grande Baigneuse“ – Koupající se, 1808, olej, plátno, 146 x 97 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), „La petite baigneuse“ –
interiér harému, 1828, olej, plátno,
35 x 27 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Velká odaliska, olej, plátno, 1814, 91 x 162 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), `La Grande Odalisque - studie, asi 1813-1814, tužka, papír, 18,5 x 25,4 cm, Courtauld Institute, Londýn

François Boucher (1703-1770), Odaliska, 1753, olej, plátno, 53,5 x 64,5 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), *Odaliska s otrokyní*, 1840, olej, plátno, Fogg Art Museum, Harvard University, Cambridge, Massachusetts

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Turecké lázně, 1863, olej, plátno na dřevě, průměr 108 cm, Louvre, Paříž

Jean August Dominique Ingres
(1780-1867), Paolo a Francesca,
1819, olej, plátno, 480 x 390 cm,
Angers, Musée des Beaux-Arts

John Flaxman, Paolo e Francesca, 1802, Biblioteca Comunale dell'Archigginasio, Bologna

Jean August Dominique Ingres (1780-1867), Slib Ludvíka XIII., 1824, olej, plátno, 421 x 262 cm, Katedrála Notre-Dame, Montauban

Antoine-Jean Gros (1771-1835)

- jeden ze zakladatelů nového historického malířství ve Francii
- v roce 1796 se v Miláně setkal s Bonapartem a stal se prominentním malířem jeho dvora
- slavil úspěch i jako portrétista
- po pádu císařství se stal Gros oficiálním portrétistou nového dvora a profesorem École de Beaux-Artes

Antoine-Jean Gros (1771-1835),
Bonaparte na arcolském mostě,
1796, olej, plátno, 73 x 59 cm,
Versailles, Paříž

Antoine-Jean Gros (1771-1835),
Bonaparte na arcolském mostě,
1796, olej, plátno, 73 x 59 cm,
Louvre, Paříž

Antoine-Jean Gros (1771-1835), Napoleon na návštěvě u malomocných v Jaffě, 1804, olej, plátno, 523 x 715 cm, Louvre, Paříž

Antoine-Jean Gros (1771-1835), Napoleon u Jílového, 1808, olej, plátno, 533 x 800 cm, Louvre, Paříž

Pierre-Paul Prud'hon (1758-1823),
Podobizna císařovny Josefíny, 1805,
olej, plátno, 244 x 179 cm, Louvre,
Paříž

Pierre-Paul Prud'hon (1758-1823), Spravedlnost a Pomsta pronásledují zločin, 1808, olej, plátno, 244 x 294 cm, Louvre, Paříž

Théodor Géricault (1791-1824)

- žák Carle Verneta (1758-1835)
- 1810 vstoupil do ateliéru Pierre Guérina (1774-1833), později se nadchl pro dílo Antoine-Jeana Grose
- kritikem neoklasicistní akademické praxe
- od roku 1817 pobýval v Itálii, kde se stal nadšeným obdivovatelem Michelangelova díla

Théodor Géricault (1791-1824),
Důstojník gardových myslivců při
útoku, 1812, olej, plátno, 349 x
266 cm, Louvre, Paříž

Théodor Géricault (1791-1824),
Důstojník gardových myslivců při
útoku - studie, 1812, olej, plátno,
52,5 x 40 cm, Musée des Beaux-
Arts et de la Céramique, Rouen

Théodor Géricault (1791-1824), Závody divokých koní v Římě, kolem 1817, olej, plátno, 45 x 60 cm, Louvre, Paříž

Karnevalový závod koní na Via del Corso v Římě, 1873, dřevoryt, papír

Théodor Géricault (1791-1824), Prám Medúzy, 1818-1819, olej, plátno, 491 x 716 cm, Louvre, Paříž

Théodor Géricault (1791-1824), Prám Medúzy - studie, olej, plátno, 37,5 x 46 cm, Louvre, Paříž

Théodor Géricault (1791-1824), Prám Medúzy - studie, lavírovaná kresba perem, papír, 20,3 x 28,7 cm, Musée des Beaux-Arts et de la Céramique, Rouen

Théodor Géricault (1791-1824),
Podobizna muže: Tesař lodi
Medúza, olej, plátno, 46,5 x 39
cm, Musée des Beaux-Arts et de
la Céramique, Rouen

Théodor Géricault (1791-1824), Derby v Epsomu, 1821, olej, plátno, 92 x 122 cm, Louvre, Paříž

Théodor Géricault (1791-1824),
Portrét muže, postiženého
kleptomanií, asi 1820, olej,
plátno, 61,2 x 50,2 cm, Museum
voor Schone Kunsten, Ghent

Théodor Géricault (1791-1824),
Portrét ženy, postiženého
chorobnou závistivostí, asi 1822,
olej, plátno, 72 x 58 cm, Musée
des Beaux-Arts, Lyons

Ary Scheffer (1795-1858), Smrt Theodora Géricaulta, 1824, olej, plátno, 46 x 36 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Arabští koně, bojující ve stáji, 1860, olej, plátno, 64,6 x 81 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863),
Duševně chorá žena, kolem
1822, olej, plátno, 41 x 33 cm,
Musée des Beaux-Arts, Orléans

Eugène Delacroix (1798-1863)

- malířství začal studovat v roce 1815 v ateliéru Pierre Guérina (1774-1833)
- 1816 se zapsal na Akademii
- zapůsobilo na něj především dílo Petra Pavla Rubense, jehož práce mnohokrát kopíroval
- později pro něj bylo velkým impulsem poznání krajinomalby Johna Constabla

Eugène Delacroix (1798-1863),
Vlastní podobizna, kolem 1837, olej,
plátno, 65 x 54,5 cm, Louvre, Paříž

Karikatura: souboj Delacroix a Ingrese před budovou Institut de France, 1840-1860, rytina, papír

Eugène Delacroix (1798-1863), Dantova bárka, 1822, olej, plátno, 189 x 246 cm, Louvre, Paříž

Alegorie v romantickém pojetí

- skutečná událost je podána alegorickým, popř. symbolickým způsobem
- reálná scéna je naplněna ideologickým obsahem
- skutečné postavy zosobňují univerzální ideje

Eugène Delacroix (1798-1863), Masakr (Vražďení) na Chiu, vystaven 1824, olej, plátno, 417 x 354 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Masakr (Vražďení) na Chiu – celková studie, 1824, akvarel, tužka, papír, 34 x 30 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Masakr (Vražďení) na Chiu – celková studie, 1824, tužka, papír, 19,9 x 30,7 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863),
Řecko hynoucí na ruinách
Missolonghi , 1826, op, 209 x 147
cm, Musée des Beaux-Arts,
Bordeaux

Eugène Delacroix (1798-1863), Smrt Sardanapala, 1827, olej, plátno, 392 x 496 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Svoboda vedoucí lid (na barikádu), 1830, olej, plátno, 260 x 325 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Alžírské ženy, 1834, 180 x 229 cm, olej, plátno, 260 x 325 cm, Louvre, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Zápas Jákoba s andělem (detail), 1854-61, olej, enkaustika, 751 x 485 cm (celek), Saint-Sulpice, Paříž

Eugène Delacroix (1798-1863), Vyhnaní Heliodora z chrámu, 1854-1861, olej, enkaustika, 751 x 485 cm, Saint-Sulpice, Paříž

Malířství 19. století

Romantismus v Anglii?

Alexander Cozens (kol. 1717-1786)

- *Různé druhy krajinářských kompozic* (The Various Species of Landscape Composition), 1759
- *Nový způsob napomáhání invenci při komponování krajiny* (New Method of Assisting the Invention in Drawings Original Compositions of Landscape), 1785

Různé druhy krajinářských kompozic

- "the edge of a hill, or mountain, near the eye" (number 1), "a landscape on one hand, the sea on the other" (3), "a waterfall" (8), "two hills, mountains, or rocks, opposite each other" (9)

Alexander Cozens (kol. 1717-1786), Studie mraků, kolem 1771, tuš, papír, 12 x15 cm, Ermitage, St. Petersburg

Alexander Cozens (kol. 1717-1786), Mraky, kolem 1770, pero, akvarel, papír, 23,3 x 31,3 cm, Tate Gallery, Londýn

Joseph Mallord William Turner (1775-1851)

- v roce 1789 byl přijat na londýnskou Akademii (Joshua Reynolds)
- zaměřoval se na postížení světelných a atmosférických jevů – v tomto ohledu byl experimentátorem
- byl od počátku úspěšným umělcem – měl prostředky k uskutečnění četných cest Evropou

William Turner (1775-1851), Dido staví kartágo (Vzestup Kartaginské říše), 1815, olej, plátno, 155.5 x 232 cm, National Gallery, Londýn

William Turner (1775-1851), Pád Kartaginské říše, 1817, olej, plátno, 170 x 239 cm, Tate Gallery, Londýn

William Turner (1775-1851), Křižník „Téméraire“ na cestě ke svému poslednímu kotvišti, 1838, olej, plátno, 91 x 122 cm, National Gallery, Londýn

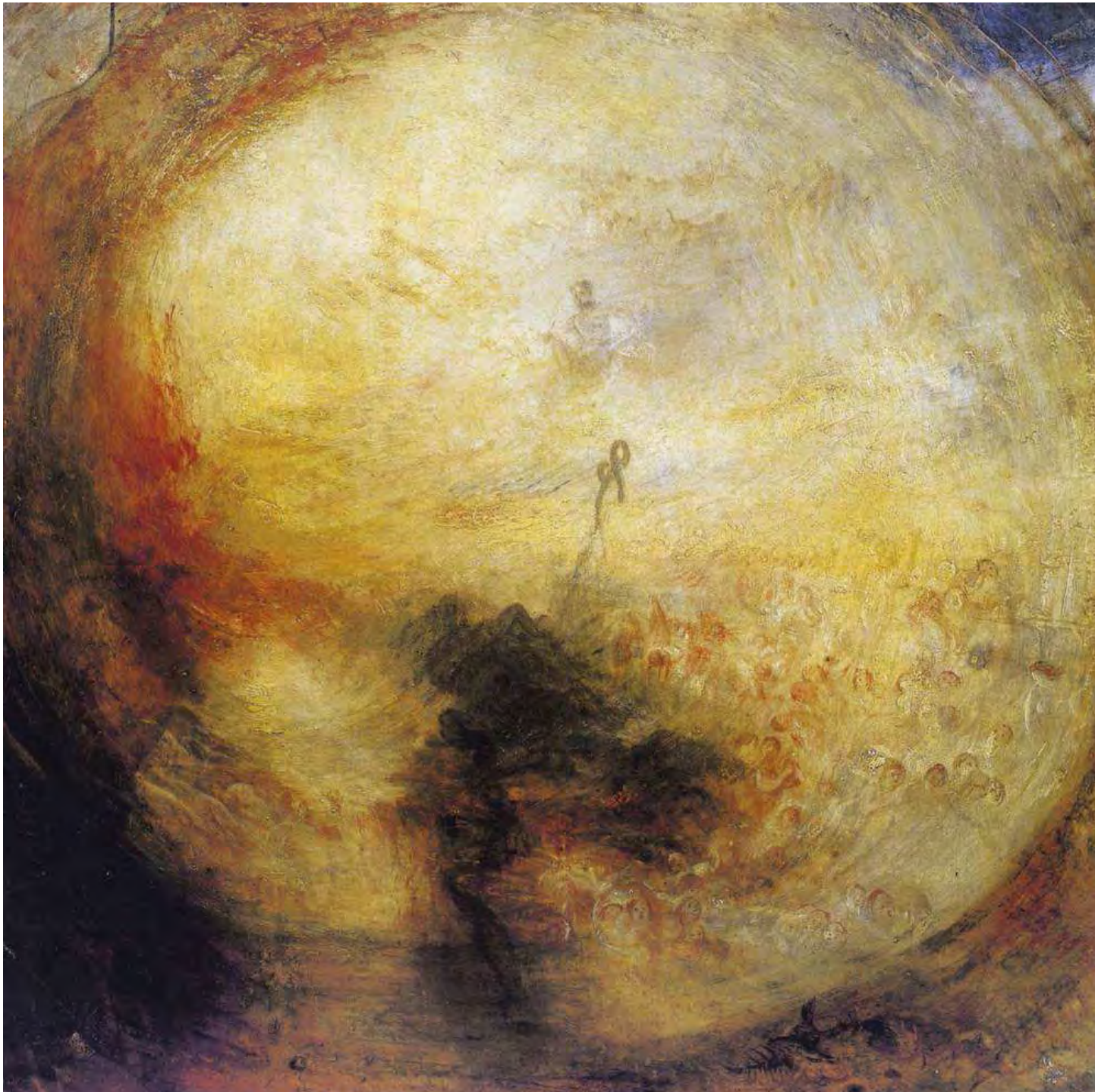

William Turner (1775-1851), Mír – Pohřeb na moři, 1842, 87 x 86,5 cm, Tate Gallery, Londýn

William Turner
(1775-1851), Stíny
a temnota (Večer
Potopy), kol. 1843,
olej, plátno, 78,5 x
78,5, Tate Gallery,
Londýn

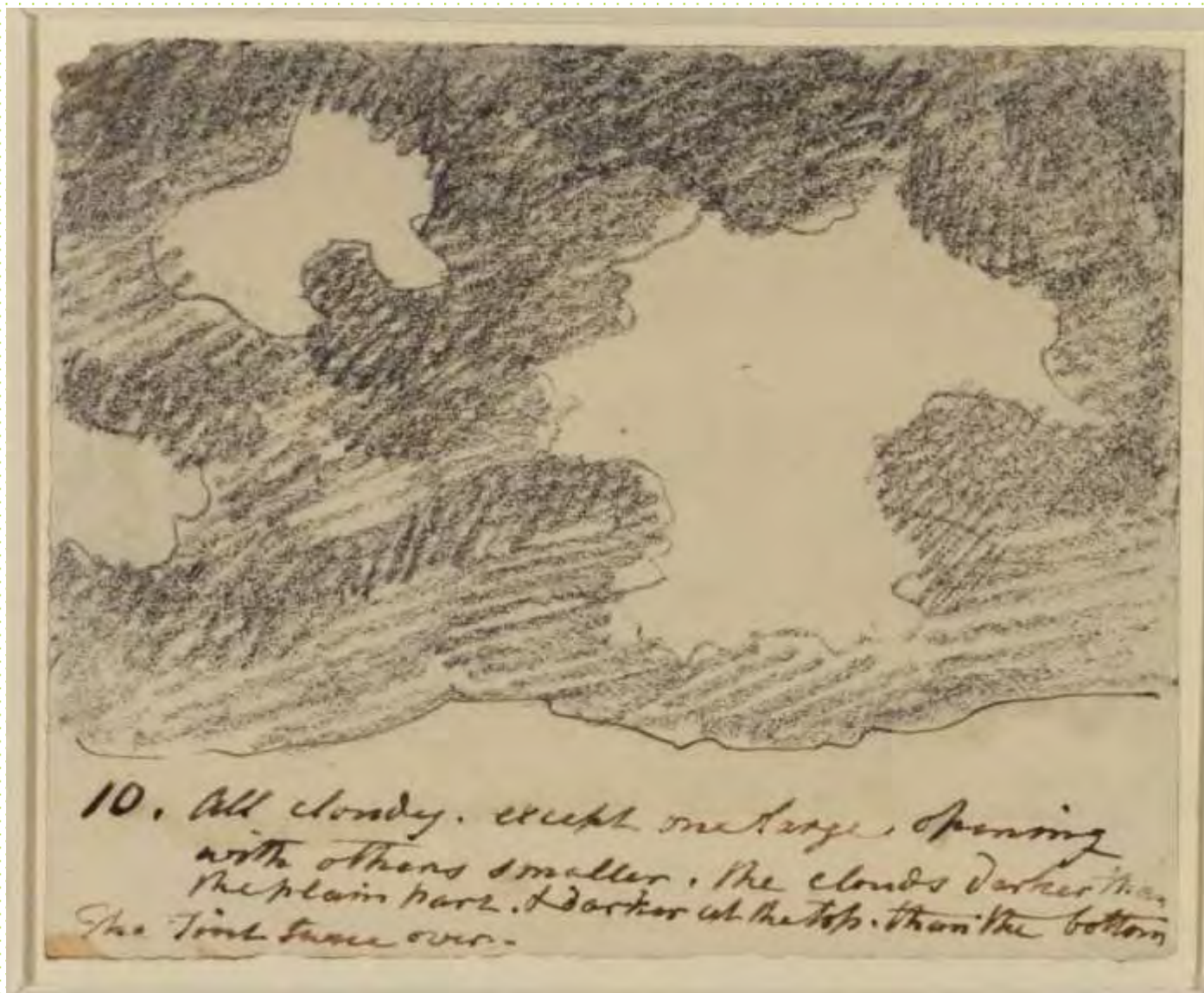
William Turner
(1775-1851), Světlo
a barva (Ráno po
potopě), kol. 1843,
olej, plátno, 78,5 x
78,5, Tate Gallery,
Londýn

William Turner (1775-1851), Déšť, Pára a Rychlost (Velká západní dráha), 1844, olej, plátno, 91 x 122 cm, National Gallery, Londýn

John Constable (1776-1837)

- v mládí byl mlynářským pomocníkem
- 1799 se zapsal na Akademii v Londýně
- cele se oddal studiu domácí anglické venkovské krajiny, zkoumal proměny její nálady v souvislosti s denní a roční dobou (světlem)
- 1824 slavil velký úspěch na výstavě v Paříži, byl velkým objevem pro francouzské malíře, především krajináře

John Constable (1776-1837), Studie mraků (podle příručky Alexandra Cozense 'Engravings of Skies'), tužka, papír, 9.3 x 11,4 cm, Courtauld Institute of Art Gallery, Londýn

John Constable (1776-1837), Studie mraků v Hampstead, 1821, olej, papír na dřevě, 24,2 x 29,8 cm, Royal Academy of Arts, Londýn

John Constable (1776-1837), Gillinghamský mlýn, 1824, olej, plátno, 24,8 x 30,2 cm, Fitzwilliam Museum, Cambridge

John Constable (1776-1837), Vůz sena, 1821, olej, plátno, 130 x 185 cm, National Gallery, Londýn

John Constable (1776-1837), Skákající kůň, 1824-1825, olej, plátno, 142 x 187 cm, Royal Academy of Arts, Londýn

John Constable (1776-1837), Skákající kůň, 1824-1825, olej, plátno, 129 x 188 cm, Victoria and Albert Museum, Londýn

John Constable (1776-1837), Stonehenge, 1835, akvarel, papír, 387 x 591 mm, Victoria and Albert Museum, Londýn

Malířství 19. století

Historická malba

historická malba (= „dějepisná malba“)

- nové pojetí historické malby: nešlo již o alegorické zobrazení nějakého mytologického, literárního nebo historického děje, nýbrž o předvedení historické události analogický k rekonstrukci této události v historickém zkoumání

francouzská historická malba

- rozpětí historické malby Francie období restaurace demonstrují díla Théodora Géricaulta (*Prám Medúzy*) a Eugèna Delacroixe (*Masakr na ostrově Chios*) na jedné straně a Horace Verneta a Paula Delaroche na straně druhé

Horace Vernet (1789-1863), Bitva u Jeny, 1836, olej, plátno, Versailles, Paříž

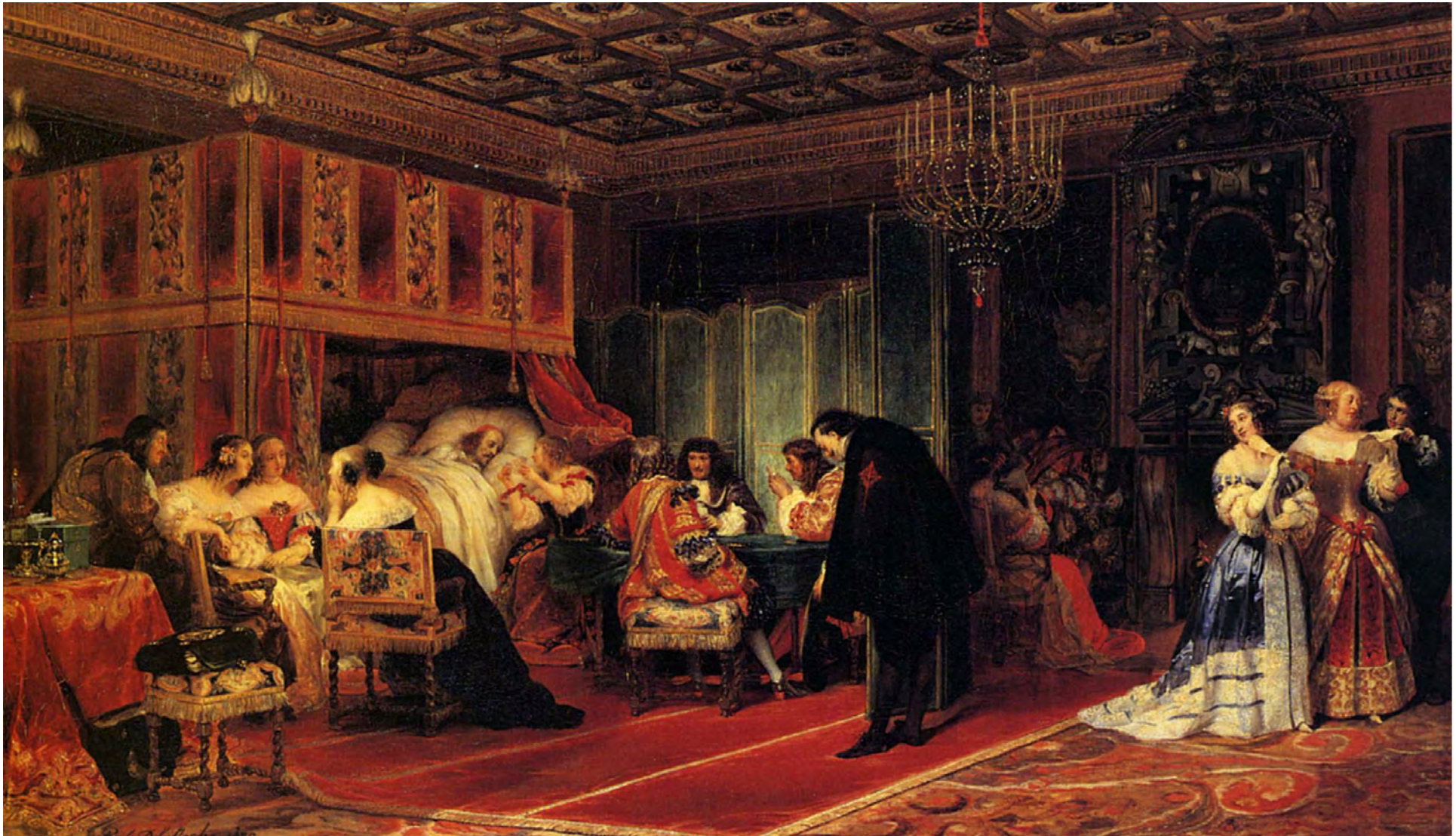

Anonym (podle Horace Verneta), Bitva u Jeny, lept, kolorováno

Paul Delaroche (1797-1856),
Smrt anglické královny Alžběty
v roce 1603, 1827-1828, olej,
plátno, 422 x 343 cm, Paříž,
Louvre

Paul Delaroche (1797-1856), Smrt kardinála Mazarina, olej, plátno, 57,2 x 97,3 cm, Wallace Collection, Londýn

Paul Delaroche (1797-1856),
Generál Bonaparte při přechodu
Alp, 1848, olej, plátno, 277 x
210 cm, Louvre, Paříž

Jacques-Louis David (1748-1825), První konzul přechází Alpy, 1797, 81 x 65 cm, Louvre, Paříž

Ernest Meissonier (1815-1891), Napoleon se svým oddílem, 1868, olej, dřevo, 17 x 18 cm, Wallace Collection, Londýn

Ernest Meissonier (1815-1891), Campagne de France 1814, 1864, olej, plátno, Musée d'Orsay, Paříž

Ernest Meissonier (1815-1891), Obležení Paříže, 1870, 53,5 x 70,5, Louvre, Paříž

Jean-Léon Gérôme (1824-1904), Cézárova smrt, kol. 1859, Walters Art Museum, Baltimore

mnichovská historická malba 1. pol. 19. stol.

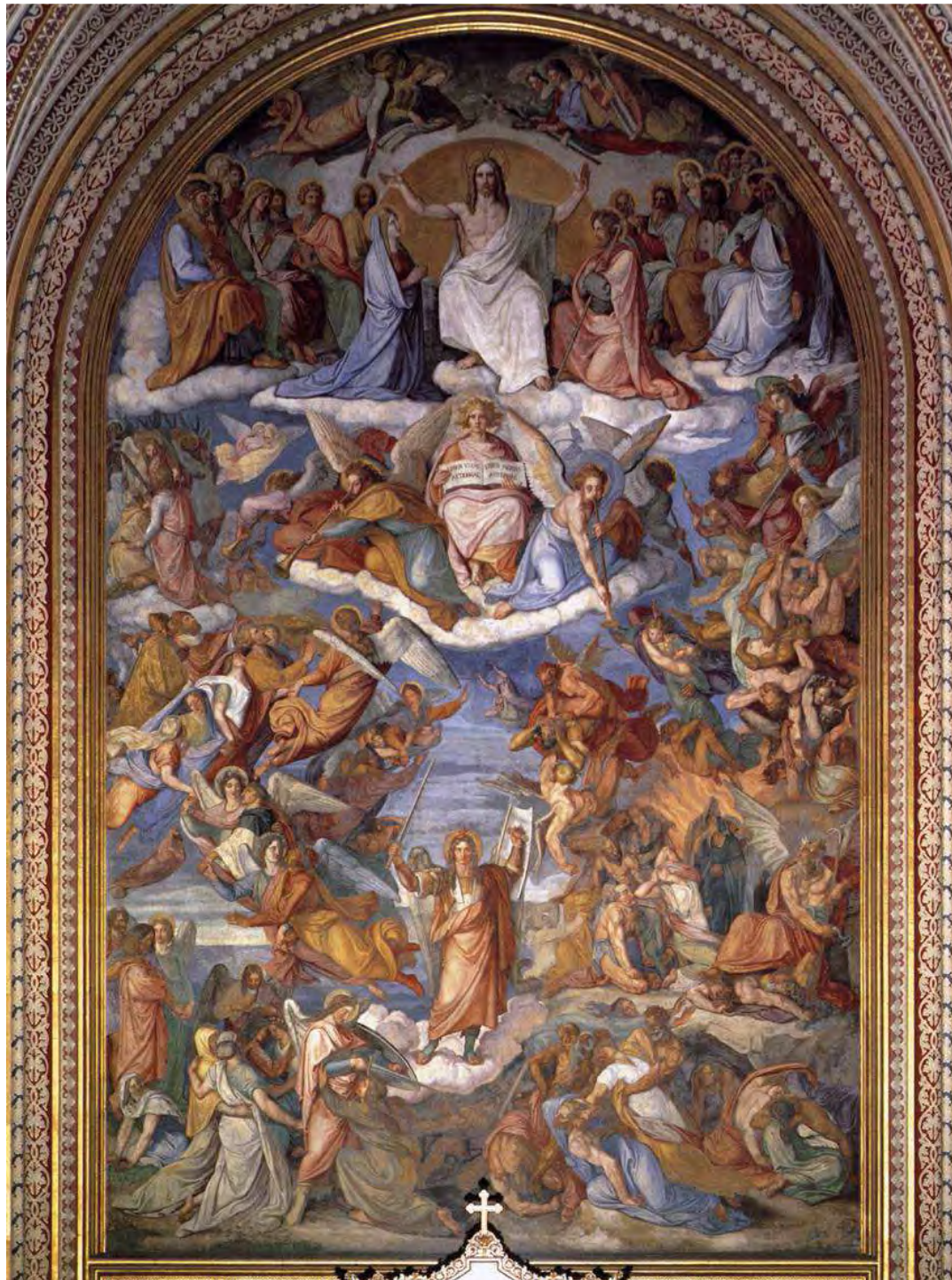
- systematická umělecká politika krále Ludvíka I. sledovala dva hlavní cíle:
  1. kompenzovat vojenskou a hospodářskou převahu Rakouska a Pruska získáním prestižního postavení alespoň v umělecké oblasti
  2. působit na upevnění národního povědomí a zdůraznění vazeb obyvatelstva k monarchii

mnichovská historická malba 1. pol. 19. stol.

- specifické pojetí historické malby se v Mnichově rozvinulo pod taktovkou koryfejí nazarénské malby Petera Cornelia (1783-1867) a Julia Schnorra von Carolsfeld (1794-1872)

Peter von Hess (1792-1871), Vjezd krále Otty Řeckého do Neaplie, 1835, olej, plátno, 269 x 415 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Peter Cornelius (1783-1867),
Poslední soud, 1836-39,
nástěnná malba (freska),
Ludwigskirche, Mnichov

Wilhelm Kaulbach (1805-1874), Zničení Jeruzaléma císařem Titem, 1846, olej, plátno, 585 x 705 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

düsseldorfská historická malba

- směřování düsseldorfské akademie na poli historické malby bylo odlišné od mnichovské školy
- lze říci, že düsseldorfská malba je barevně výraznější než mnichovská, zároveň více aspiruje na historickou věrnost

Wilhelm von Schadow (1789-1862), Svatá rodina pod portikem, 1818, olej, plátno, 142,5 x 102,4 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Karl Friedrich Lessing (1808-1880), Husitské kázání, 1836, Nationalgalerie, Berlín

Karl Friedrich Lessing (1808-1880), Hus před koncilem kostnickým, 1842, Städelsches Kunstinstitut, Frankfurt nad Mohanem

belgická historická malba

- představitelé mladé belgické malířské školy našli v historické velkoformátové malbě adekvátní způsob výtvarné prezentace nově získané nezávislosti a ve slavných událostech domácích dějin nevyčerpatelný zdroj odpovídajících obrazových námětů
- vedle umění francouzského romantismu (Paul Delaroche) čerpali belgičtí malíři ze slavné domácí umělecké tradice, především z rubensovské vlámské malby

Eduard de Bièfve (1808-1882), Kompromis nizozemské šlechty v roce 1566 (autorská replika obrazu z roku 1841), 1849, olej, plátno, Nationalgalerie, Berlín

Louis Gallait (1810-1887), Abdikace Karla V. (autorská replika obrazu z roku 1837), 1842, olej, plátno, Städelsches Kunstinstitut, Frankfurt nad Mohanem

Louis Gallait (1810-1887), Velká střelecká gilda vzdává poslední poctu hrabatům Egmontu a Hoornovi, 1851, olej, plátno, Musée de Beaux-Arts, Tournai

Nicaise de Keyser (1813-1887), Antverpia v kruhu svých umělců, 1864-1872, nástěnná malba

mnichovská historická malba 1. pol. 19. stol.

- vedle pozdního nazarénizmu, reprezentovaného tvorbou ředitele mnichovské Akademie Wilhelma von Kaulbacha, se pod belgickým vlivem rychle prosazuje nové pojetí historické malby prostřednictvím Carla Theodora von Piloty

Wilhelm Kaulbach (1805-1874), Bitva u Salamíny, 1868, Stiftung Maximilianeum, Mnichov

Carl Theodor von Piloty (1826-1886)

- syn litografa Ferdinanda Pilotyho st. (1786-1844) a bratr malíře Ferdinanda Pilotyho ml. (1828-1886)
- učil se nejprve u svého otce, od roku 1840 u Juliuse Schnorra von Carolsfeld (1794-1872) na mnichovské Akademii
- po otcově smrti v roce 1844 vedl rodinný litografický závod Piloty&Löhle
- prostřednictvím svého švagra a učitele Karla Schorna (1803-1850) poznal realistickou romantickou malbu

Carl Theodor von Piloty (1826-1886), Seni nad mrtvolou Albrechta z Valdštejna, 1855, olej, plátno, 312 x 364,5 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

„Partnerství pro historické umění“ (Verbindung für historische Kunst)

- spojení německých uměleckých spolků za účelem vlastenecké podpory historické malby prostřednictvím objednávek a nákupů, ustanovené v roce 1854

Moritz von Schwind (1804-1871), Jízda císaře Rudolfa ke hrobu, 1857, Kunsthalle, Kiel

Adolph Menzel (1815-1905), Setkání Friedricha Velikého a císaře Josefa II. v Nise roku 1769, Nationalgalerie, Berlín

Carl Theodor von Piloty (1826-1886), Thusnelda v průvodu Germanikově, 1873-1874, 490 x 710 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Carl Theodor von Piloty (1826-1886), Kolumbus, 1865, 316 x 229,5 cm, Schack-Galerie, Mníchov

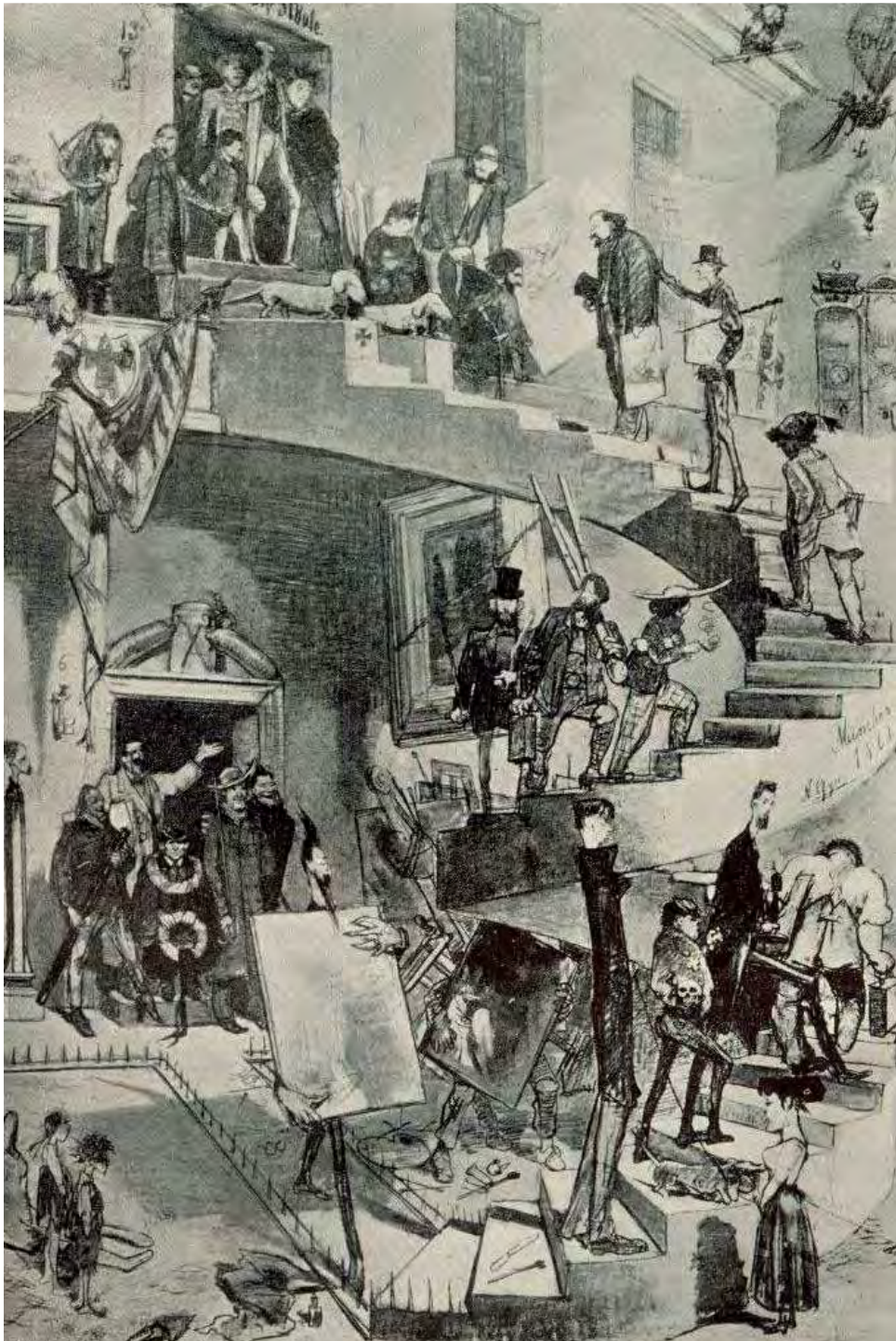

Historische Quellenstudien.

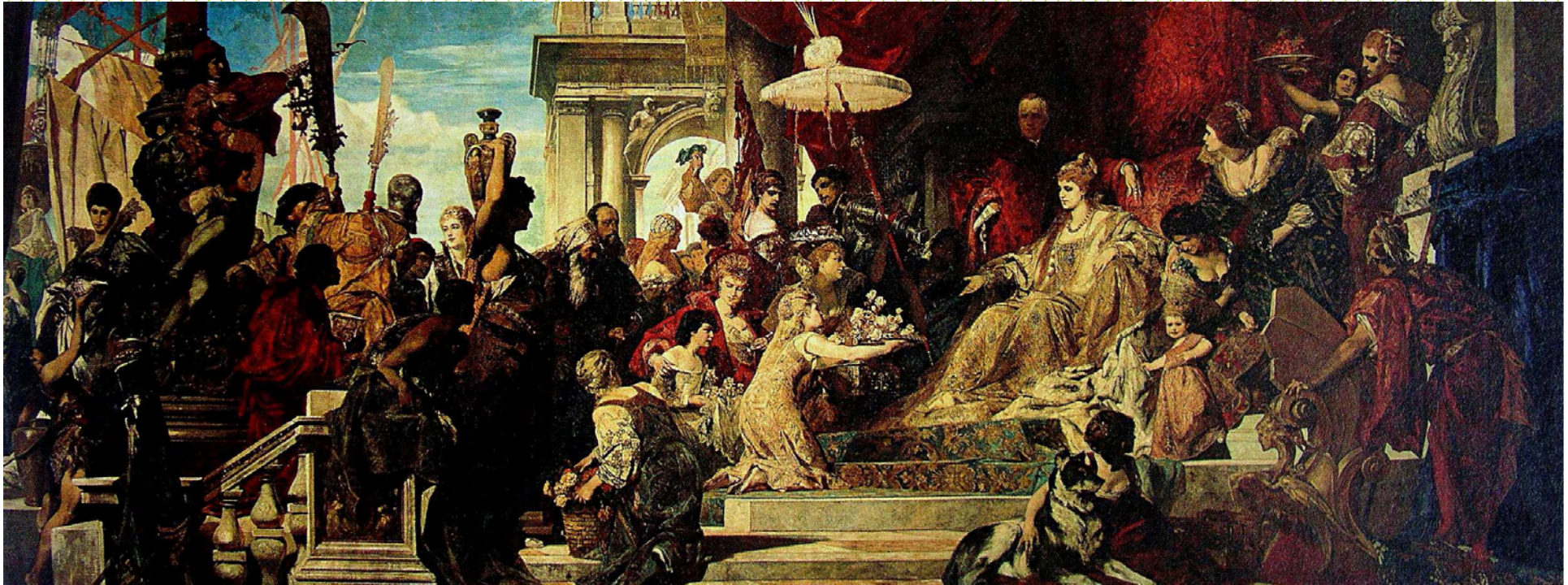

Auf die Art muß das Gemälde wahr werden.

Nicolaus Gysis (1842-1901), Karikatura na Pilotyho školu, 1868

Hans Makart (1840-1884), Benátky se klaní Kateřině Cornaro, 1872-1873, Belvedere, Vídeň

Anton von Werner (1843-1915), Moltke se svým štábem před Paříží, 1873, Kunsthalle, Kiel

problém realismu

- pokračováním racionalistického směřování osvícenství se v 19. století stal široký realistický proud v umění
- problémem je nadužívání označení *realismus* pro četné, často zcela protichůdné umělecké projevy

vymezení pojmu realismus je možné hned v několika významových rovinách

- A) obecný pojem estetiky a teorie umění, odrážející vztah umění ke skutečnosti (protikladem je v tomto smyslu idealismus)
- B) jedna ze základních formálních tendencí v dějinách umění, směřující k věrnému vizuálnímu přepisu skutečnosti (protikladem je abstrakce)
- C) v nejužším smyslu je realismus označením uměleckého hnutí kolem poloviny 19. století, jehož hlavním představitelem byl francouzský malíř Gustave Courbet (za protiklad můžeme považovat soudobý akademismus)

biedermeier

- původně pseudonym „Gottlieb Biedermaier“, pod kterým Adolf Kussmaul (1822-1902) a Ludwig Eichrodt (1827-1892) publikovali v humoristických novinách *Fliegende Blätter* sérii ironických básní
- z označení životního způsobu (stylu) se v dějinách výtvarného umění stal stylový termín, charakterizující nejprve umělecké řemeslo, později i určitý proud volné tvorby předbřeznového období

biedermeier

- umělecká díla, která můžeme označit jako projevy biedermeieru, nejsou charakteristická nějakým jednotným formálním stylem, spíše jim je společná určitá symbolická náplň, kořenící v dobových společenských mentalitách
- zdůrazněná věcnost

biedermeier

- námětově čerpá z běžného života měšťanské společnosti
- portréty, ve kterých nehraje roli stavovské postavení; městské veduty, oživené každodenním pouličním ruchem; krajiny jako záznamy viděného; v zátiší převládá malba květin

Christoffer Wilhelm Eckersberg (1783-1853)

- 1803 byl přijat na Královskou dánskou akademii umění v Kodani
- 1811-1812 studoval u J. L. Davida v Paříži
- 1813-1816 pobýval delší dobu v Itálii (Firence, Řím), kde se spřátelil se slavným krajanem, sochařem Bertelem Thorvaldsenem
- 1818 jmenován profesorem kodaňské Akademie

Christoffer Wilhelm Eckersberg (1783-1853), Mramorové schodiště, vedoucí k chrámu Santa Maria in Aracoeli v Římě, 1813-16, olej, plátno, 32,5 x 36,5 cm, Statens Museum for Kunst, Kodaň

Christoffer Wilhelm
Eckersberg (1783-1853),
Portrét Bertela Thorvaldsena,
1814, olej, plátno, 91 x 74 cm,
Kunstakademiet, Kodaň

Christoffer Wilhelm
Eckersberg (1783-1853),
Ranní toaleta, kolem 1837,
olej, plátno, Hirschsprungske
Samling, Kodaň

Christen Schjelderup Købke (1810-1848)

- syn pekaře
- ve dvanácti letech přijat na kodaňskou Akademii (od roku 1828 žákem Ch. W. Eckersberga)
- od roku 1831 pobýval v letních měsících na zámku Frederiksborg, kde vznikla celá řada jeho děl
- 1838 cesta do Itálie (Řím, Neapol, Capri)

Christen Schjelderup Købke (1810-1848), Zámek Frederiksborg od severozápadu, 1836, olej, plátno, Statens Museum for Kunst, Kodaň

Christen Schjelderup Købke (1810-1848), Hřeben střechy zámku Frederiksberg s pohledem přes jezero, město a les, olej, dřevo, 177 x 171 cm, Statens Museum for Kunst, Kodaň

Christen Schjelderup Købke
(1810-1848), Pohled do
sbírky plastiky
Charlottenborgu, 1830,
Hirschsprungske Samling,
Kodaň

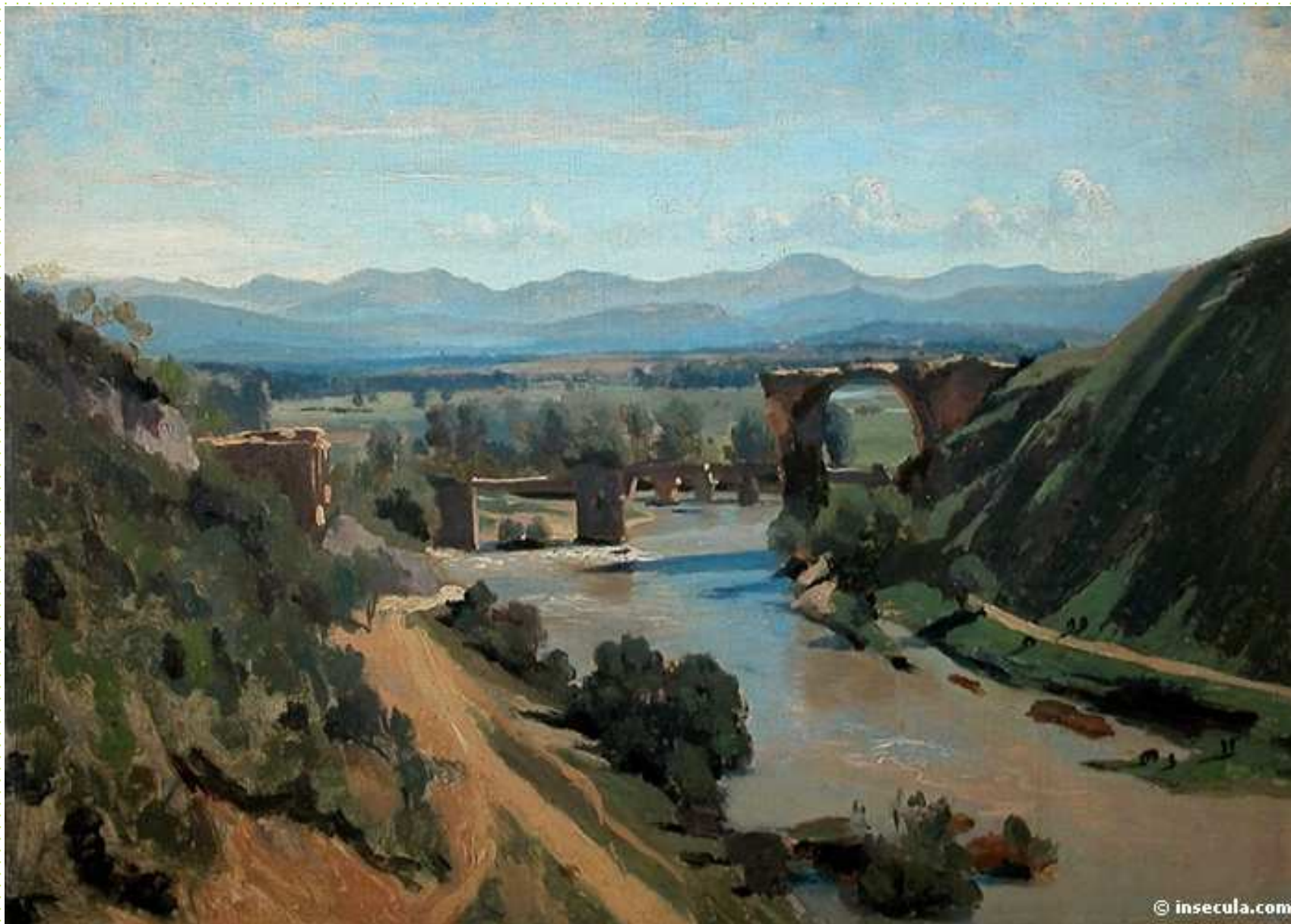
Jacques-Louis David (1748-1825), Zeleninová zahrada Lucemburského paláce, 1794, olej, plátno, 55 x 65 cm, Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875)

- studoval gymnázium a poté se vyučil obchodním příručím, teprve v roce 1822 se začal věnovat malířství
- od počátku se věnoval studiím v plenéru v okolí Paříže, Rouenu a Ville d'Avray
- 1825-1828 pobýval v Římě

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875), Pohled na Koloseum skrz arkády Konstantinova oblouku, 1825, olej, plátno, 35 x 23 cm, Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875), Most v Narni, 1826, olej, plátno, 34 x 48 cm, Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot
(1796-1875), Katedrála v
Chartres, 1830, 64 x 51,5 cm,
Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875),
Corotův ateliér, 1873, olej, plátno, 63 x 42
cm, Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875), Ráno (Tanec nymf), kol. 1850, olej, plátno, Louvre, Paříž

Jean-Baptiste- Camille Corot (1796-1875), Pohled na Koloseum od zahrady Farnese, olej, papír na plátně, 30 x 49 cm, Louvre, Paříž

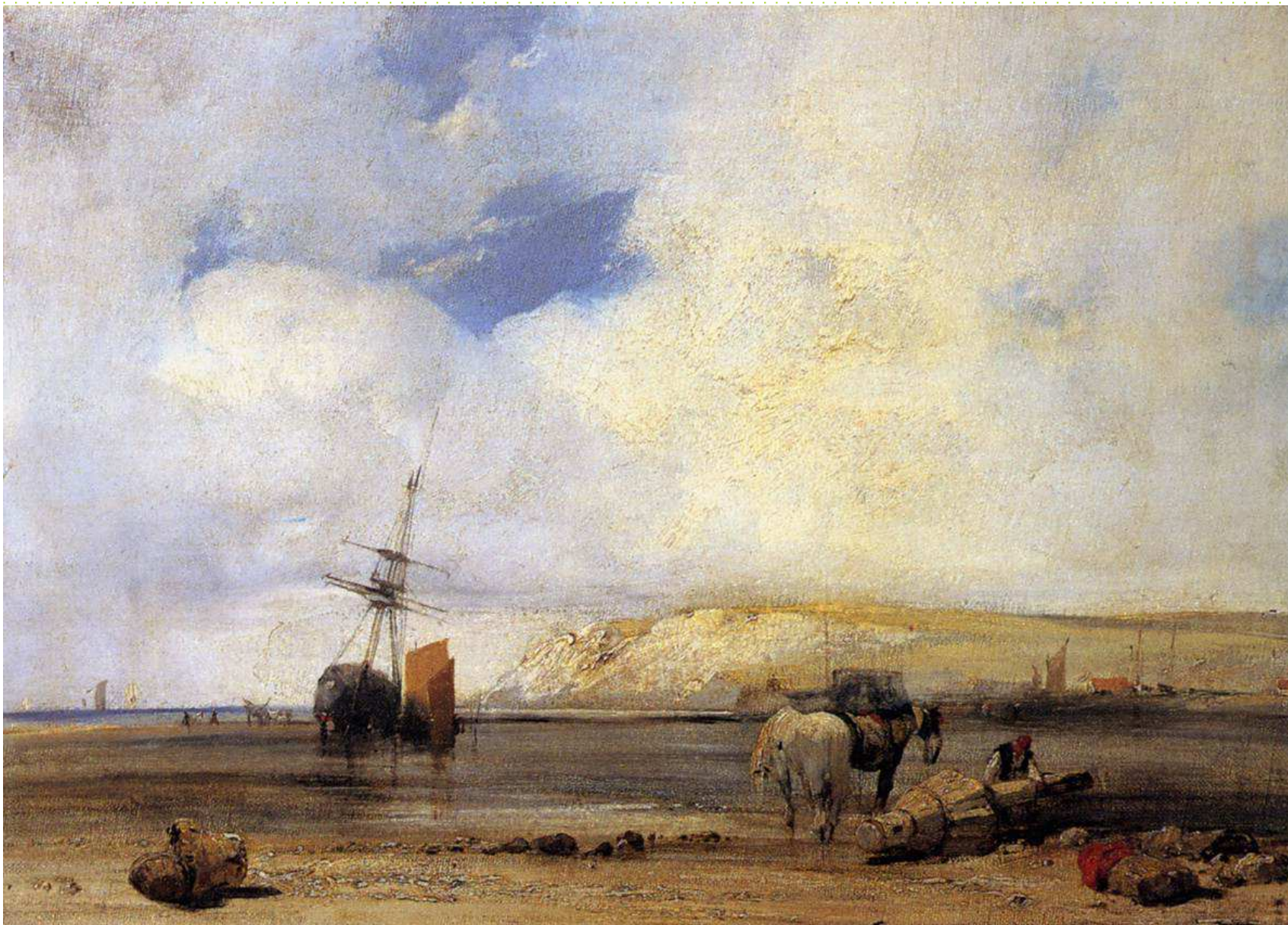
John Constable (1776-1837), Vůz sena, 1821, olej, plátno, 130 x 185 cm, National Gallery, Londýn

Richard Parkes Bonington (1801-1828)

- syn ředitele věznice, pozdějšího továrníka, amatérského umělce a učitele kresby
- 1817 přesídlil s rodinou do Calais, 1818 do Paříže
- studoval na Akademii, od roku 1820 v ateliéru A.-J. Grose, kde se spřátelil s E. Delacroixem
- 1822 v Itálii, poprvé vystavuje v Salonu

Richard Parkes Bonington
(1801-1828), Normanské
pobřeží, kolem 1824, olej,
plátno, 45 x 38 cm, Louvre,
Paříž

Richard Parkes Bonington (1801-1828), Na pobřeží Picardie, 1826, olej, plátno, 37 x 51 cm, Wallace Collection, Londýn

barbizonská škola

- „škola roku 1830“ – v té době začíná skupinka malířů objevovat krajinu v okolí Fontainebleau
- navázání na římskou tradici práce v plenéru (Diego Velázquez pracoval kolem roku 1750 na studiích podle přírody v zahradě Villy Medici) a na nizozemskou krajinomalbu 17. století

Théodore Rousseau (1812-1867)

- učil se kopírováním prací nizozemské krajinomalby a děl Claude Lorraina
- 1830 maloval krajinu v okolí Auvergne
- 1831 poprvé vystavoval v Salonu
- od roku 1836 pravidelné pobyty v Barbizonu
- přátelství s Diazem, Milletem, Delacroixem, Dupré a George Sandovou

Théodore Rousseau (1812-1867), Strom ve Fontainebleau, 1840, olej, papír připevněný na plátně, 40,4 x 54,2 cm, Victoria and Albert Museum, Londýn

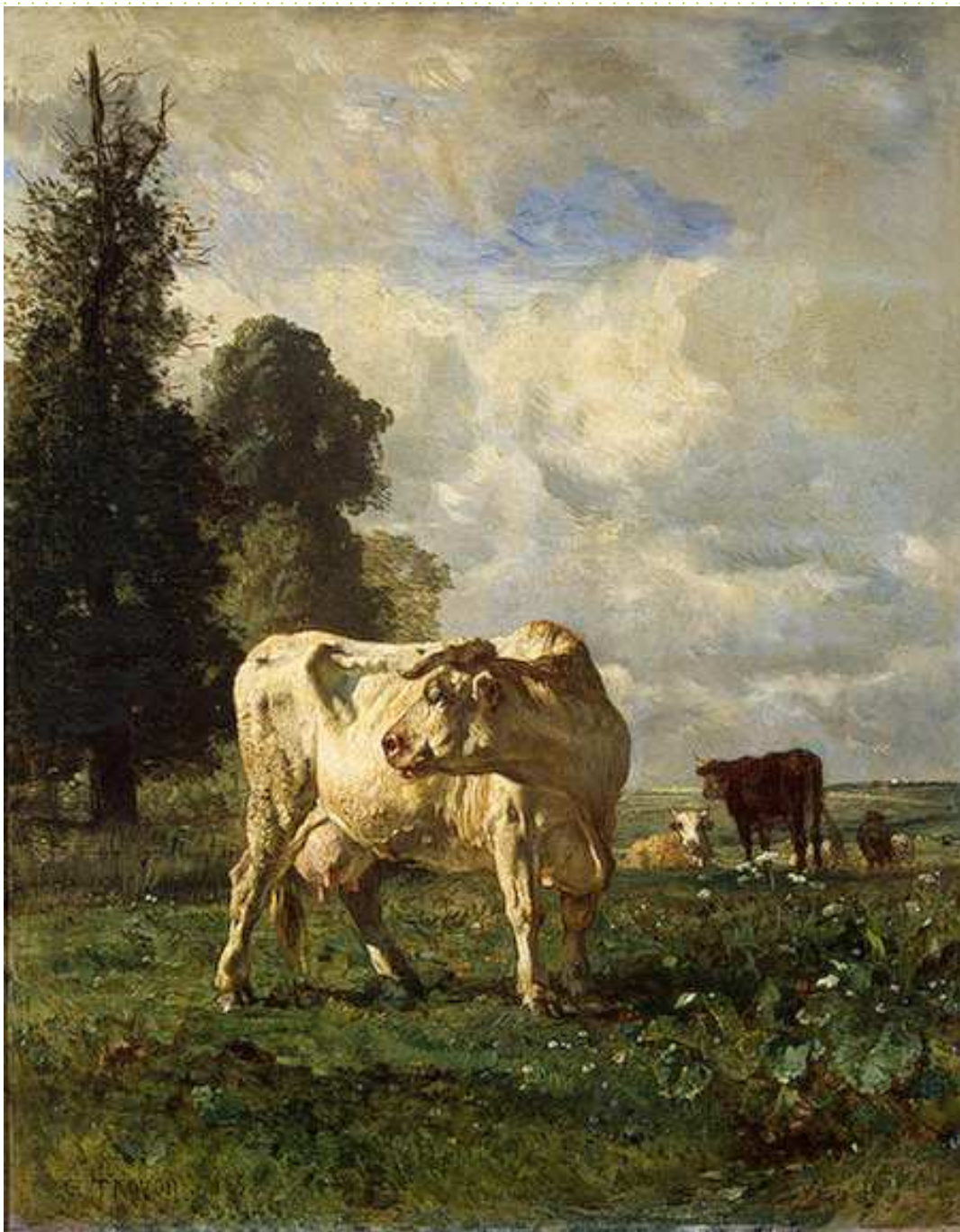
Théodore Rousseau (1812-1867), Krajina před bouří, asi 1842, olej, lepenka, 24,8 x 35,2 cm, Victoria and Albert Museum, Londýn

Théodore Rousseau (1812-1867), Uhlířská bouda ve Fontainebleau, olej, plátno, 34,2 x 42,1 cm, Colección Carmen Thyssen-Bornemisza, Madrid

Constant Troyon (1810-1865)

- syn malíře porcelánu
- 1833 poprvé zastoupen na Salonu
- pohyboval se v okruhu barbizonských malířů
- 1847-48 pobýval studijně v Holandsku, kde jej zcela uchvátila tradice nizozemské malby zvířat (Albert Cuyp)

Constant Troyon (1810-1865),
Krávy na poli, kolem 1852, olej,
plátno, 93 x 75 cm, Ermitáž,
Sankt Peterburg

Constant Troyon (1810-1865), Dřevorubci, kolem 1855, olej, plátno, 42,5 x 55 cm, Nationalgalerie, Berlín

Jules Dupré (1811-1889)

- v otcově manufaktuře se vyučil malířem porcelánu, později se věnoval krajinomalbě
- 1831 slavil první úspěchy v Salonu, spřátelil se s Théodorem Rousseauem a Constantem Troyonem
- 1833 podnikl cestu do Anglie (John Constable)
- 1849 vyznamenán Křížem čestné legie, v následujícím roce se přestěhoval do l'Isle-Adam, kde pracoval s přestávkami až do své smrti

Jules Dupré (1811-1889), Lesnatá krajina, poč. 40 let 19. stol., olej, plátno, 39 x 58 cm, Ermitáž, Sankt Peterburg

Jules Dupré (1811-1889), Vrby s rybařícím mužem, před 1867, olej, plátno, 21,6 x 27 cm, National Gallery, Londýn

Charles François Daubigny (1817-1878)

- syn krajináře
- maloval nejprve miniatury a dekorace místností
- 1836 podnikl cestu do Itálie (studie toskánských krajin) a po návratu pracoval jako restaurátor v Louvru
- 1843 první delší pobyt ve Fontainebleau
- ateliér-lod' „Le Botin“

Charles François Daubigny (1817-1878), Osada Optevoz, kolem 1857, 57,8 x 92,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

Charles François Daubigny (1817-1878), Břehy řeky Oise, 1859, olej, plátno, 90 x 182 cm, Musée des Beaux-Arts, Bordeaux

Jean-François Millet (1814-1875)

- syn rolníka
- 1834-1836 absolvoval první malířské školení v Cherbourgu, poté studoval od roku 1837 u Paula Delaroche v Paříži
- 1840 vystavil první dílo na Salonu
- na živobytí si vydělával malbou portrétů a žánrů z rokokového prostředí
- 1849 přesídlil natrvalo do Barbizonu

Jean-François Millet (1814-1875), Klekání, 1857-59, 55,5 x 66 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Jean-François Millet (1814-1875), Pastýřka, 1862-64, olej, plátno, 81 x 101 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Jean-François Millet (1814-1875), Rolník při roubování stromu, 1855, olej, plátno, 80,5 x 100 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Jean-François Millet (1814-1875), Sběračky klasů, 1857, olej, plátno, 83,5 x 111 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Jules Breton, Odvolání sběraček obilí, olej, plátno, Musée d'Orsay, Paříž

Honoré Daumier (1808-1879)

- začínal jako grafik – karikaturista, v roce 1832 se dostal za jednu karikaturu na půl roku do vězení za urážku majestátu
- od roku 1833 pracoval pro časopis „Charivari“ na cyklech karikatur, vysmívajících se slabostem měšťáků
- jako malíř vystoupil na veřejnost teprve v roce 1878 s pracemi, které do té doby tvořil pro své potěšení

Honoré Daumier (1808-1879), Don Quijote, kolem 1868, olej, plátno, 52,2 x 32,8 cm, Neue Pinakothek, Mnichov

Honoré Daumier (1808-1879), Pradlena,
kolem 1863, 49 x 33,5 cm, Louvre, Paříž

vymezení pojmu „realismus“ je možné hned v několika významových rovinách

- A) obecný pojem estetiky a teorie umění, odrážející vztah umění ke skutečnosti (protikladem je v tomto smyslu idealismus)
- B) jedna ze základních formálních tendencí v dějinách umění, směřující k věrnému vizuálnímu přepisu skutečnosti (protikladem je abstrakce)
- C) v nejužším smyslu je realismus označením uměleckého hnutí kolem poloviny 19. století, jehož hlavním představitelem byl francouzský malíř Gustave Courbet (za protiklad můžeme považovat soudobý akademismus)

realismus

- K nejdůslednějšímu uplatnění realismu došlo ve francouzském malířství, především v díle Gustava Courbета, který použil slovo *Réalisme* coby titul pro manifest, jímž doprovodil výstavu vlastních děl v roce 1855.
- Přihlášením se k tomuto dříve negativně vnímanému označení v podstatě legitimizoval název nového uměleckého hnutí, jehož byl hlavním představitelem.

realismus

- William Wordsworth (1770-1850) chce „vybírat epizody a situace z každodenního života a vyprávět je či popisovat v maximální možné míře jazykem, jaký lidé opravdu používají.“
- John Constable (1776-1837) píše o své touze rozvíjet přirozenou malbu („natural painture“), a takto popisuje předmět svého uměleckého zájmu: „Zvuk vody opouštějící mlýnský náhon etc., vrby, stará shnilá prkna, rozmoklý kůl a cihlová zeď. Miluji takové věci.“

John Constable (1776-1837), Gillinghamský mlýn, 1824, olej, plátno, 24,8 x 30,2 cm, Fitzwilliam Museum, Cambridge

počátky realistické teorie a estetiky

- Kritik Gabriel Laviron (1806–1849) již v roce 1833 preferoval přístupné a populární umění, založené pouze na zachycení viděné reality, bez alegorických či literárních aluzí.
- Gustave Planche (1808-1857) navrhl termín „realismus“ jako pojmenování pro tvorbu nové umělecké generace.

pejorativní použití termínu „realismus“

- Étienne-Jean Delécluze (1781-1863):
„Realismus je barbarský způsob malby, umění je tu zneuctěno a poníženo.“ (1849)
- Ernest Chesneau (1833-1890): „Žádné poetické ztvárnění reality nedosáhlo takového stupně opovržlivosti, k jakému dospěl realismus.“ (1852)

realismus

- Gustave Courbet publikoval v roce 1855 svůj manifest realismu a v následujícím roce publicista a spisovatel Louis Edmond Duranty (1833-1880) začal vydávat časopis nazvaný *Réalisme* (1856-1857).
- Zvláště v revolučním roce 1848 být „realistou“ znamenalo také sdílet socialistické a demokratické politické postoje a usilovat o reformu společnosti.

realismus x naturalismus

- Termín „naturalismus“ se nejčastěji objevuje jako synonymum k samotnému „realismu“.
- Aby oddělili tento politicky angažovaný „realismus“ od realistické tvorby bez politických či sociálních tendencí, používali později někteří kritici spíše termín „naturalismus“.
- Jules-Antoine Castagnary (1830-1888):
„Naturalistická škola prohlašuje, že umění je výrazem života ve všech jeho fázích a rovinách, a jeho jediným cílem je reprodukovat přírodu v její maximální síle a intenzitě: je to pravda vyvažovaná vědou.“

realismus

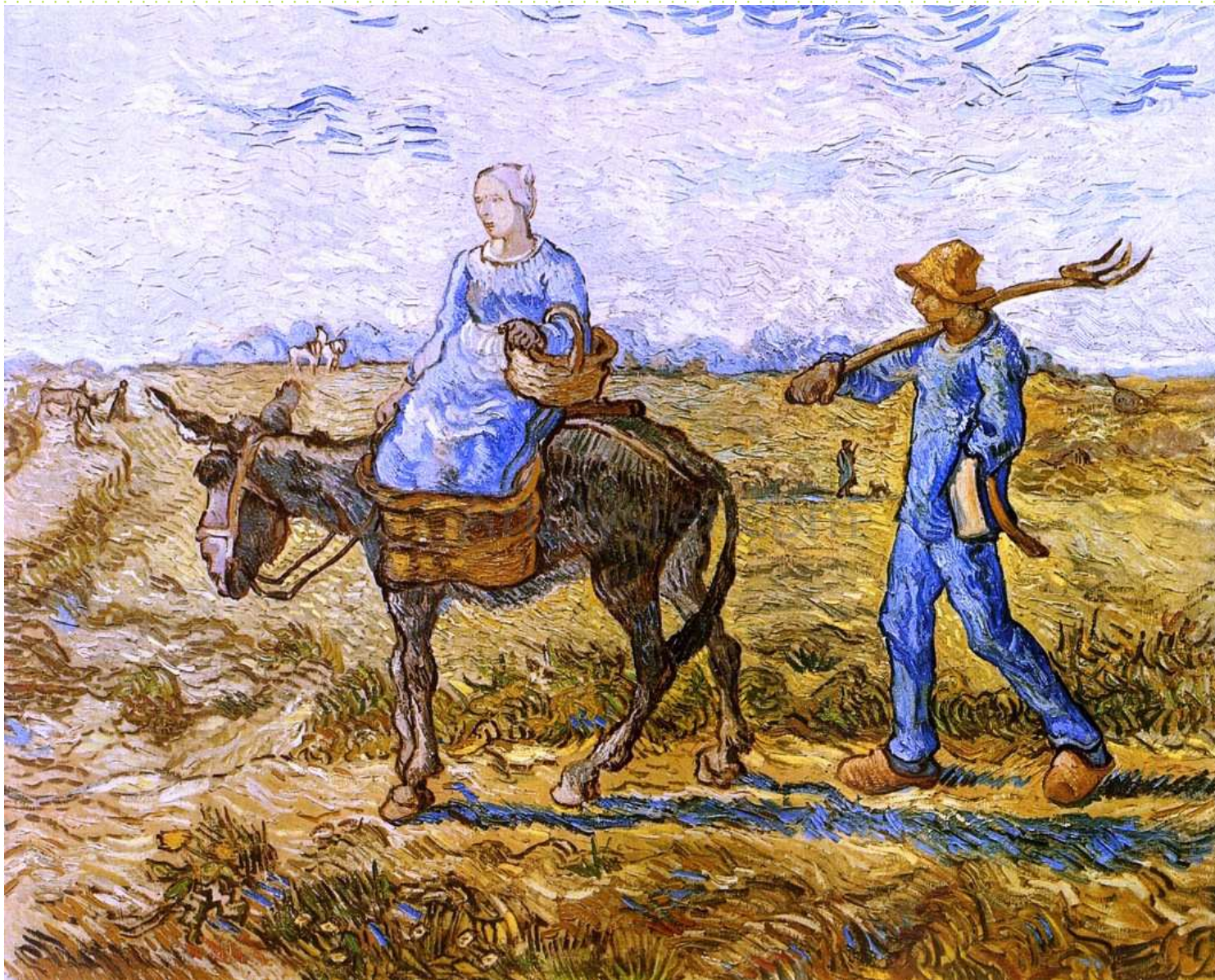
- Novost uměleckých projevů příslušníků tohoto hnutí spočívala především ve volbě námětů, tedy v obsahové rovině jejich děl.
- Realisté nehledali nové výtvarné formy, nýbrž čerpali inspiraci z bližší i vzdálenější minulosti.
- Obraceli se ke spřízněné tvorbě nizozemských umělců 17. století, především k Rembrandtovi, dále k některým pozdně renesančním mistrům a ke španělským realistickým malířům 17. století.

Jean-François Millet (1814-1875)

- syn rolníka
- 1834-1836 absolvoval první malířské školení v Cherbourgu, poté studoval od roku 1837 u Paula Delaroche v Paříži
- 1840 vystavil první dílo na Salonu
- na živobytí si vydělával malbou portrétů a žánrů z rokokového prostředí
- 1849 přesídlil natrvalo do Barbizonu

Jean-François Millet (1814-1875), Cesta do práce, 1851-1853, olej, plátno, 55,9 x 45,7 cm, Art Museum, Cincinnati

Vincent van Gogh, Rolnický pár na cestě do práce (podle Milleta), 1890, olej, plátno, 68,4 x 188 cm, Ermitáž, Petrohrad

Honoré Daumier (1808-1879)

- začínal jako grafik – karikaturista, v roce 1832 se dostal za jednu karikaturu na půl roku do vězení za urážku majestátu
- od roku 1833 pracoval pro časopis „Charivari“ na cyklech karikatur, vysmívajících se slabostem měšťáků
- jako malíř vystoupil na veřejnost teprve v roce 1878 s pracemi, které do té doby tvořil pro své potěšení

Honoré Daumier (1808-1879), Rue Transnonain, le 15 avril 1834, litografie,
290 × 445 mm

Maison Martinet, r Vivienne 41, et 117 du Cq⁵ Housé Brs.

Imp. Ch. Truong Cour des Miracles, 3. Paris.

Devant les tableaux de Meissonnier.

Honoré Daumier (1808-1879),
z cyklu novinových ilustrací
Le public du Salon, 1852

Maison Martinet, r Vivienne 41, et 117 du Cq⁵ Housé Brs.

Imp. Ch. Truong Cour des Miracles, 3. Paris.

Un jour où l'on ne paye pas. — Vingt-cinq degrés de chaleur.

Honoré Daumier (1808-1879), Uprchlíci, 1848-1850, basreliéf, sádra, 66 cm x 28 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Honoré Daumier (1808-1879), Uprchlíci, 1849-1850, olej na dřevě, Musée du Petit Palais, Paříž

Gustav Courbet (1819-1877)

- jeho osobnost a dílo je dodnes ukryto pod nánošem soudobých i pozdějších legend, dezinterpretací a polopravd
- pocházel z oblasti Franche-Comté (Ornans) na francouzsko-švýcarském pomezí
- jeho otec byl bohatý hospodář, starosta obce Flagey a přesvědčený liberál

Gustav Courbet (1819-1877), Po večeři v Ornans, kol. 1849, olej, plátno, 195 x 297 cm, Musée de Beaux-Arts, Lille

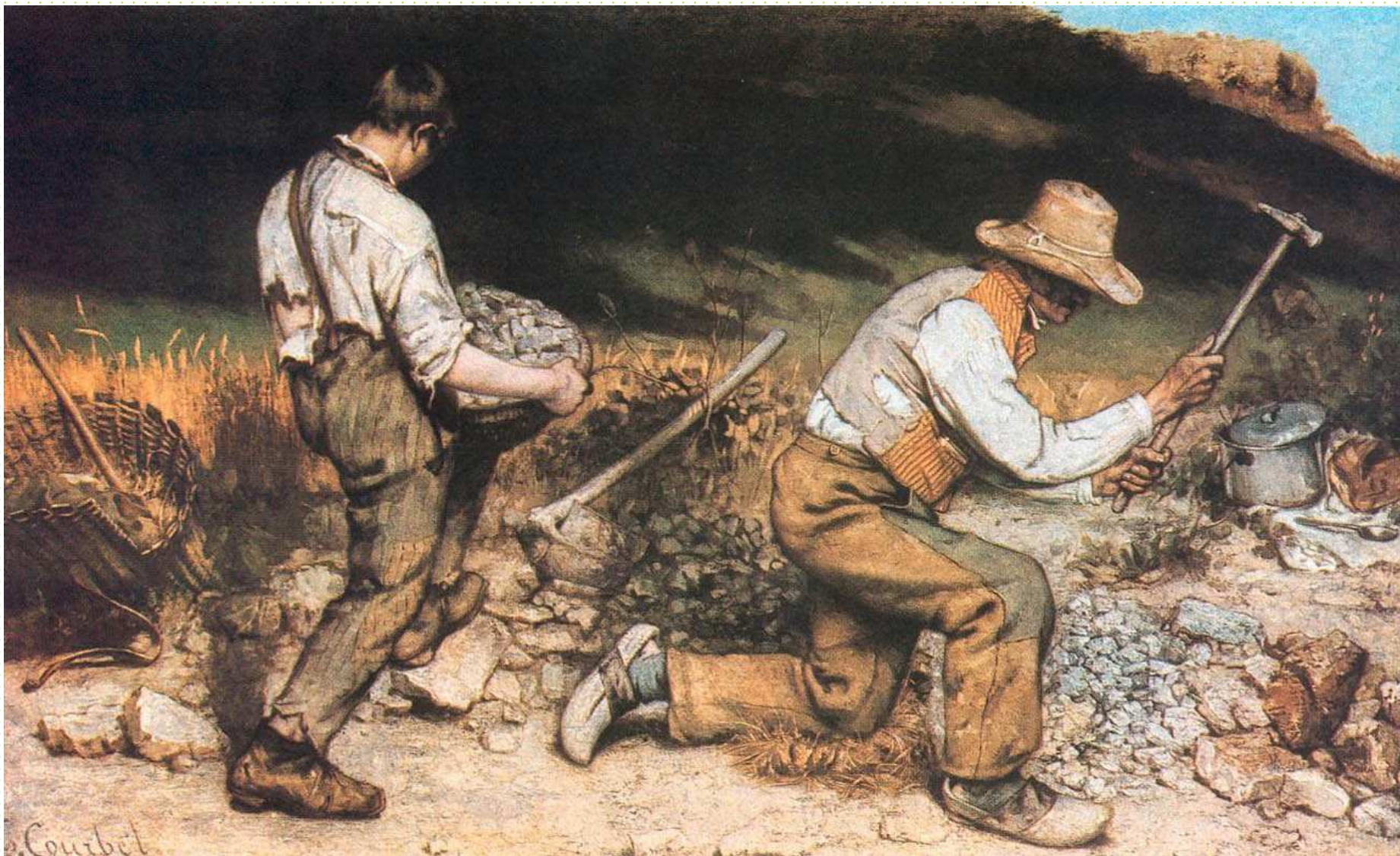

Gustav Courbet (1819-1877), Autoportrét (Courbet s černým psem), 1842

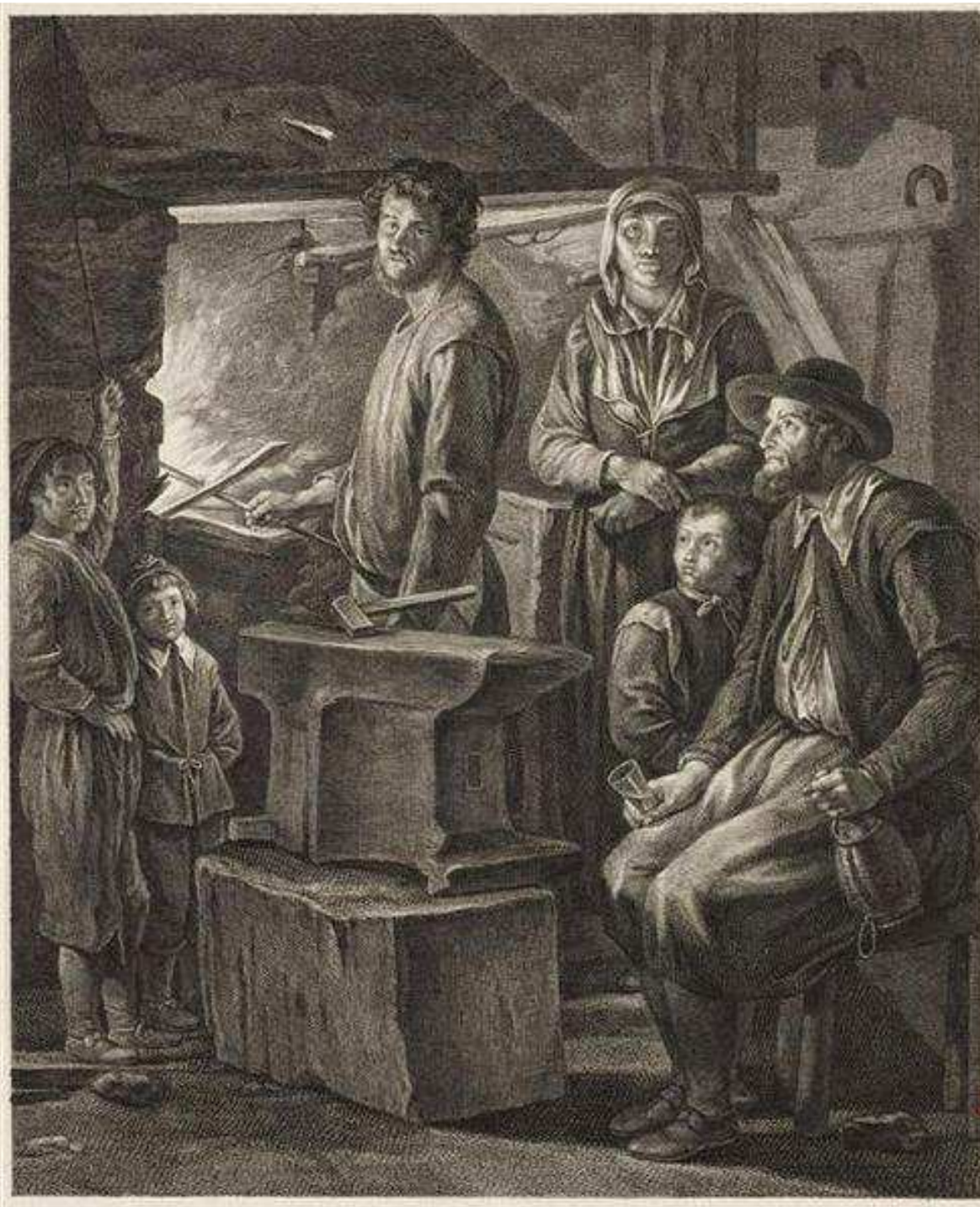

Gustav Courbet (1819-1877),
Čelista - Autoportrét, 1847, olej,
plátno, 117 x 90 cm,
Nationalmuseum, Stockholm

Gustav Courbet (1819-1877), Štěrkáři, 1849, olej, plátno, 165 x 238 cm, Zwinger, Drážďany (zničeno za druhé světové války)

Jean Charles Levasseur
podle bratří Le Nainů, Rodina
kováře, 2. čtvrtina 18. století,
grafika, papír, Louvre, Paříž

Frans Hals, Skupinová podobizna, 1633-37, olej, plátno, 207,3 x 427,5 cm, Rijksmuseum, Amsterdam

Gustav Courbet (1819-1877), Pohřeb v Ornans, 1849-1850, olej, plátno, 311,5 x 668 cm, Paříž, Musée d'Orsay

Domenico el Greco, Pohřeb hraběte Orgaze, 1586, olej, plátno, 480 x 360 cm, Santo Tomé, Toledo

Gustav Courbet (1819-1877), Koupající se, 1853, olej, plátno, 227 x 193 cm, Musée Fabre, Montpellier

Edouard Manet (1832-1883), *Le Dejeuner sur l'Herbe*, 1863, olej, plátno, 214 x 269 cm, Musée d'Orsay, Paris

Gustav Courbet (1819-1877), Malířův ateliér, 1855, olej, plátno, 361 x 598 cm, Louvre, Paříž

Gus. C. Swilbot

Gustav Courbet (1819-1877), Remízek srnců, 1866, olej, plátno, 174 x 209 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Henri Fantin-Latour (1836-1904), Malířův ateliér ve čtvrti Batignolles, 1870, olej, plátno, Musée d'Orsay, Paříž

„realismus“ mimo Francii

- V ostatních částech Evropy docházelo k přirozenému rozvíjení realistických forem, protože velká část umělecké produkce vznikala pro potřeby představitelů rozvíjející se měšťanské buržoazní společnosti, kteří přirozeně tíhli k uměřeným až realistickým formám.
- Umělecký i společenský vývoj ve většině zemí však nedával podnět k uplatnění podobně radikálního uměleckého hnutí, jakým byl „realismus“ ve Francii.

„realismus“ v Německu

- Realistický způsob malby se zde dočkal velké pozornosti záhy po svém uplatnění ve Francii.
- Gustave Courbet Německo několikrát navštívil a našel zde také kupce pro velké množství svých obrazů.
- Pod jeho přímým vlivem tvořili malíři Hans Thoma (1839-1924), Wilhelm Leibl (1844-1900) nebo Wilhelm Trübner (1851-1917).
- Adolph Menzel (1815-1905) je považován za nejvýznamnějšího německého realistického malíře, byla mu ovšem spíše cizí politická angažovanost.

Wilhelm Leibl (1844-1900), Rozhovor sedláků, 1877, olej, dřevo, Oskar Reinhart Foundation, Winterthur

Adolph Menzel (1815-1905), Válcovna plechu, 1872-1875, olej, plátno, 158 x 254 cm, Staatliche Museen zu Berlin, Alte Nationalgalerie, Berlín

impresionismus

- Umělecké hnutí, které se utvářelo ve Francii na sklonku 19. století.
- Jádro hnutí tvořila skupina francouzských malířů pracujících zhruba mezi lety 1860 a 1900.
- Nejvlastnější impresionistická díla vznikala přibližně od konce 60. do poloviny 80. let 19. století.
- Hnutí bylo volbou formálního slovníku zaměřeno proti akademismu a usilovalo o výstavní a prodejní činnost mimo oficiální Salon.

impresionismus

- Hlavními představiteli impresionismu byli malíři Frédéric Bazille (1841-1870), Paul Cézanne (1839-1906), Edgar Degas (1834-1917), Édouard Manet (1832-1883), Claude Monet (1840-1926), Berthe Morisot (1841-1895), Camille Pissarro (1830-1903), Pierre-Auguste Renoir (1841-1919) a Alfred Sisley (1839-1899), dále Mary Cassatt (1844-1926), Gustave Caillebotte (1848-1894), Eva Gonzalès (1849-1883), Armand Guillaumin (1841-1927) a Stanislas Lépine (1835-1892).

Claude Monet, Imprese, východ slunce (Impression, soleil levant), 1873, olej, plátno, 48 × 63 cm, Musée Marmottan, Paříž

impresionismus

- Jules-Antoine Castagnary (1830-1888): „Jsou impresionisty v tom smyslu, že ve svých dílech nepopisují krajinu, nýbrž vjem krajinou vyvolaný.“
- Typickými impresionistickými náměty jsou krajiny nebo výjevy ze života tehdejší moderní společnosti, zvláště ty zachycující soudobé zábavy a způsoby trávení volného času.
- Impresionistické obrazy většinou nevyprávějí příběh, nýbrž zpřítomňují světelné efekty, atmosféru či okamžité hnutí.

impresionismus

- Impresionismus vyrostl z tradice francouzského realismu.
- Za bezprostřední předchůdce impresionistů bývají považováni barbizonští malíři a Gustave Courbe
- Mladí umělci přijmuli za svůj Courbetův názor, že umělcův vlastní život a zkušenost se mohou samy o sobě stát předmětem uměleckého ztvárnění.
- Corbetovy ležérní scény z běžného života byly důležitým příkladem nekonvenčního, radikálního zacházení s malbou.

Édouard Manet, Snídaně v trávě (Déjeuner sur l'herbe), 1863, olej, plátno, Musée d'Orsay, Paříž

Frédéric Bazille, Les ve Fontainebleau, 1865, olej, plátno, 59 x 73 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Alfred Sisley, Vesnická ulice v Marlotte, 1866, olej, plátno, 50 x 92 cm, Albright-Knox Art Gallery, Buffalo

Claude Monet, Terasy v Sainte-Adresse, 1867, olej, plátno, 98,1 x 129,9 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

impresionisté

- Objevují se na scéně v 60. letech 19. století, kdy většině z nich bylo kolem dvaceti.
- Přestože bylo později zdůrazňováno jejich novátorství a neakademický projev, většina z nich absolvovala oficiální umělecké školení.
- Édouard Manet a Edgar Degas byli studenty umělecké Akademie v Paříži pod profesorským vedením Thomase Coutura (1815-1879) a Louise Lamotha (1822-1869), Auguste Renoir, Frédéric Bazille, Claude Monet a Alfred Sisley se zase setkali v ateliéru akademického malíře Charlese Gleyrea (1806-1874).

impresionisté

- Někteří umělci včetně Paula Cézanna, Armanda Guillaumina, Claude Moneta nebo Camille Pissarra navštěvovali v letech 1860–1861 veřejnou školu Académie Suisse v Paříži.
- Zde mohli umělci, kteří jinak neměli dostatek peněz na zaplacení modelu, využívat za malý poplatek společný ateliér ke studiím aktu.

Claude Monet, Ženy v zahradě,
asi 1866, olej, plátno, 255 x 205
cm, Musée d'Orsay, Paříž

Auguste Renoir, Liza se slunečníkem, 1867, olej, plátno, 184 x 115,5 cm, Museum Folkwang, Essen

Claude Monet, Plovárna v La Grenouillère, 1869, olej, plátno, 92 x 73 cm, National Gallery, London

Claude Monet, La Grenouillère, 1869, olej, plátno, 74,6 x 99,7 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

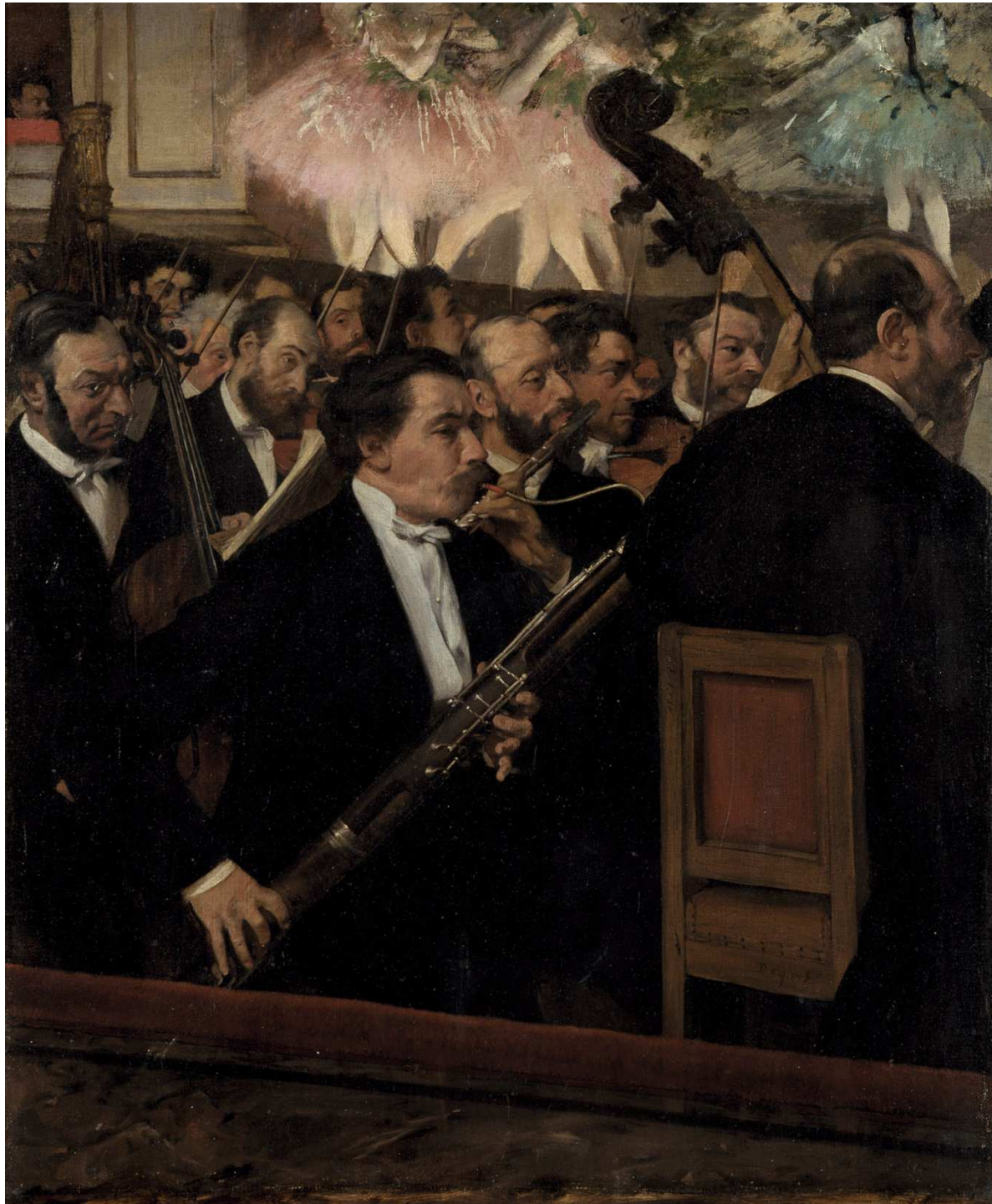
Auguste Renoir, La Grenouillère, 1869, olej, plátno, 81 x 66,5 cm, Nationalmuseum, Stockholm

Berthe Morisot, Umělcova sestra a matka, 1869–1870, olej, plátno, 101 x 81,8 cm, National Gallery of Art, Washington

Edgar Degas (1834-1917)

- V 60. letech maloval především portréty příbuzných a přátel.
- Směřoval k zachycení charakteristických gest při využití neobvyklých pohledů a skrytých zdrojů světla.
- Zapůsobily na něj odvážné zkratky, nezvyklá perspektiva, jednoduché obrysy, absence modelace a lokální barevnost japonských grafik.

Edgar Degas, Hudebníci v opeře, 1868–1869, olej, plátno, 56,5 x 46,2 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Édouard Manet (1832-1883)

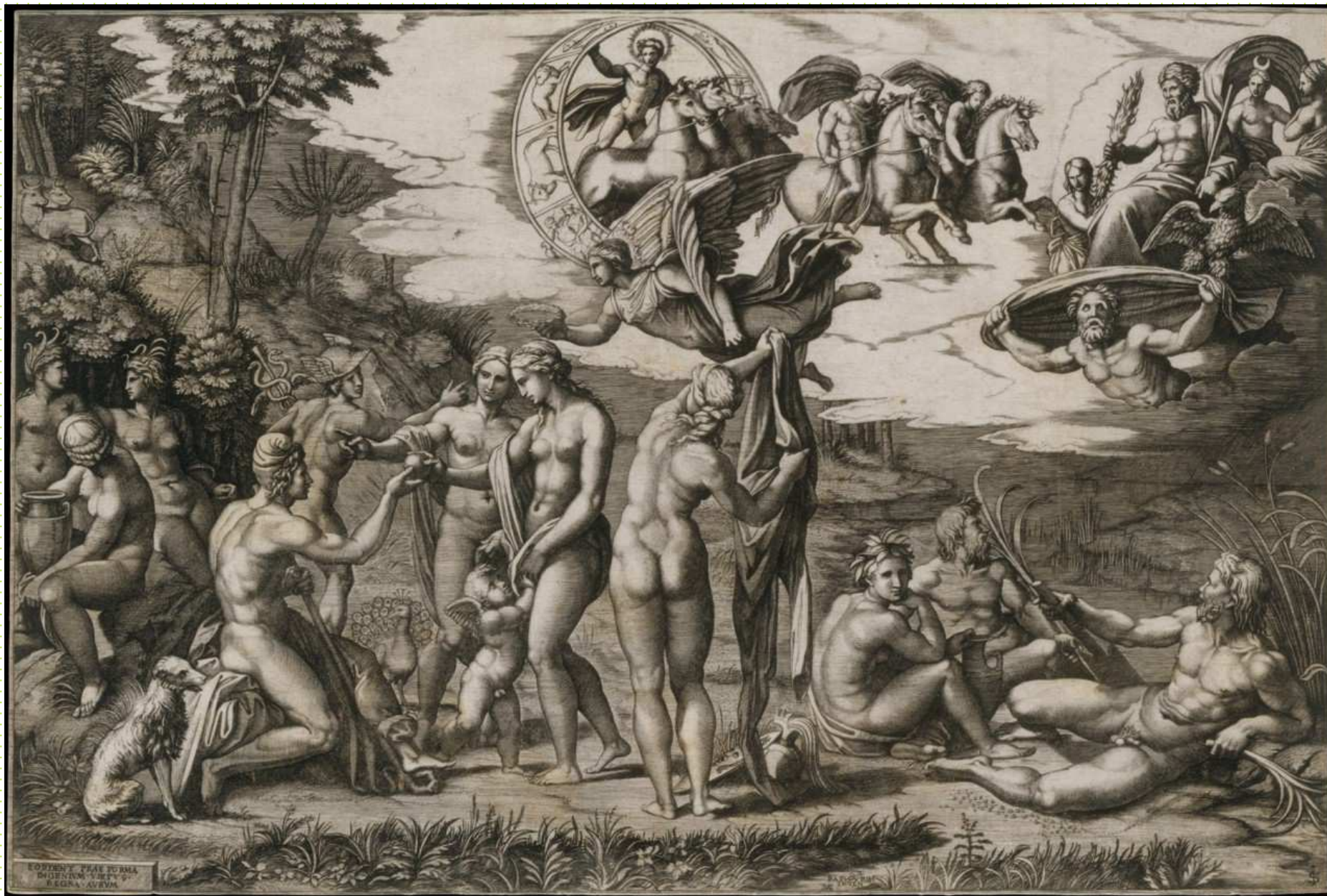
- V 60. letech rovněž maloval soudobé zábavy jako španělské tanečnice nebo lidi na dostizích.
- Proslul především díly, kterými znevažoval konvence v konstrukci obrazového prostoru.
- Prezentováním ženských aktů v situacích sugerujících prostituci poukazoval na dvojsmyslnost dobové morálky.

Édouard Manet, Olympia, 1863, olej, plátno, 130,5 x 190 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Édouard Manet, Snídaně v trávě (Déjeuner sur l'herbe), 1863, olej, plátno, 208 × 264 cm, Musée d'Orsay, Paříž

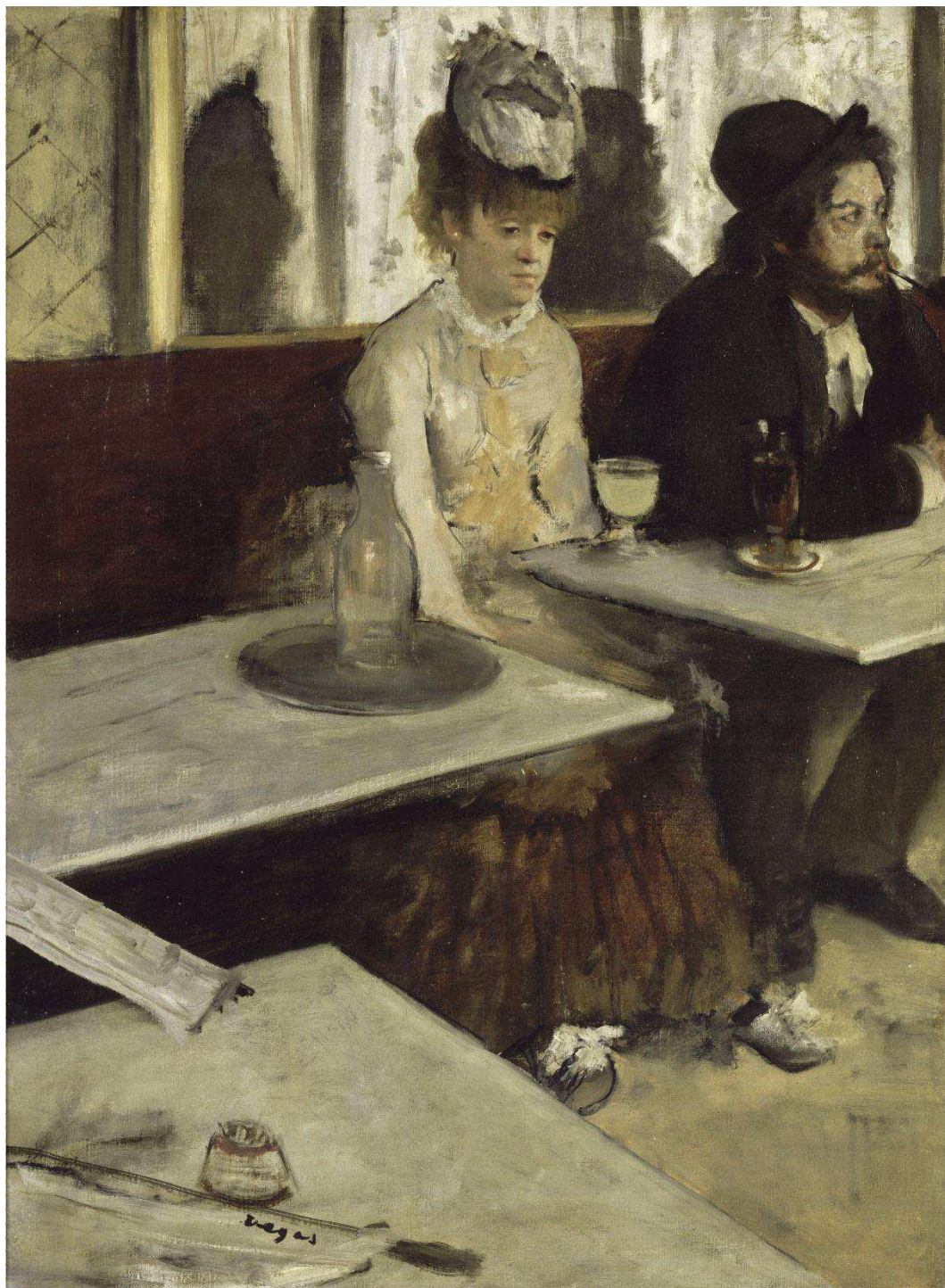
Marcantonio Raimondi (asi 1480-asi 1534), Paridův soud, asi 1515/1516, mědiryt, Staatsgalerie Stuttgart

Édouard Manet, V kavárně (Café Guerbois), 1869, litografie, papír, National Gallery of Art, Washington

Edgar Degas, V kavárně (Pijáci absintu), 1876, olej, plátno, 92 x 68 cm, Musée d'Orsay, Paříž

impresionisté

- Již v průběhu 60. let se někteří impresionisté dočkali uznání na oficiálních Salonech, kam byla přijata zhruba polovina jejich přihlášených děl, z nichž se některá i prodala.
- Řada z nich však musela bojovat o své právo na samostatnou uměleckou existenci.
- Po skončení Prusko-francouzské války (1870–1871) a novém politickém uspořádání země se impresionisté konečně společensky etablovali.

Paul Cézanne, Dům oběšence, 1873, olej, plátno, 55 x 66 cm, Musée d'Orsay

Paul Cézanne, Mořský záliv u L'Estaque, asi 1886, olej, plátno, 80 × 99,6 cm, The Art Institute of Chicago

Alfred Sisley, Most v Argenteuil, 1872, olej, plátno, 38 x 61 cm, Brooks Museum of Art, Memphis

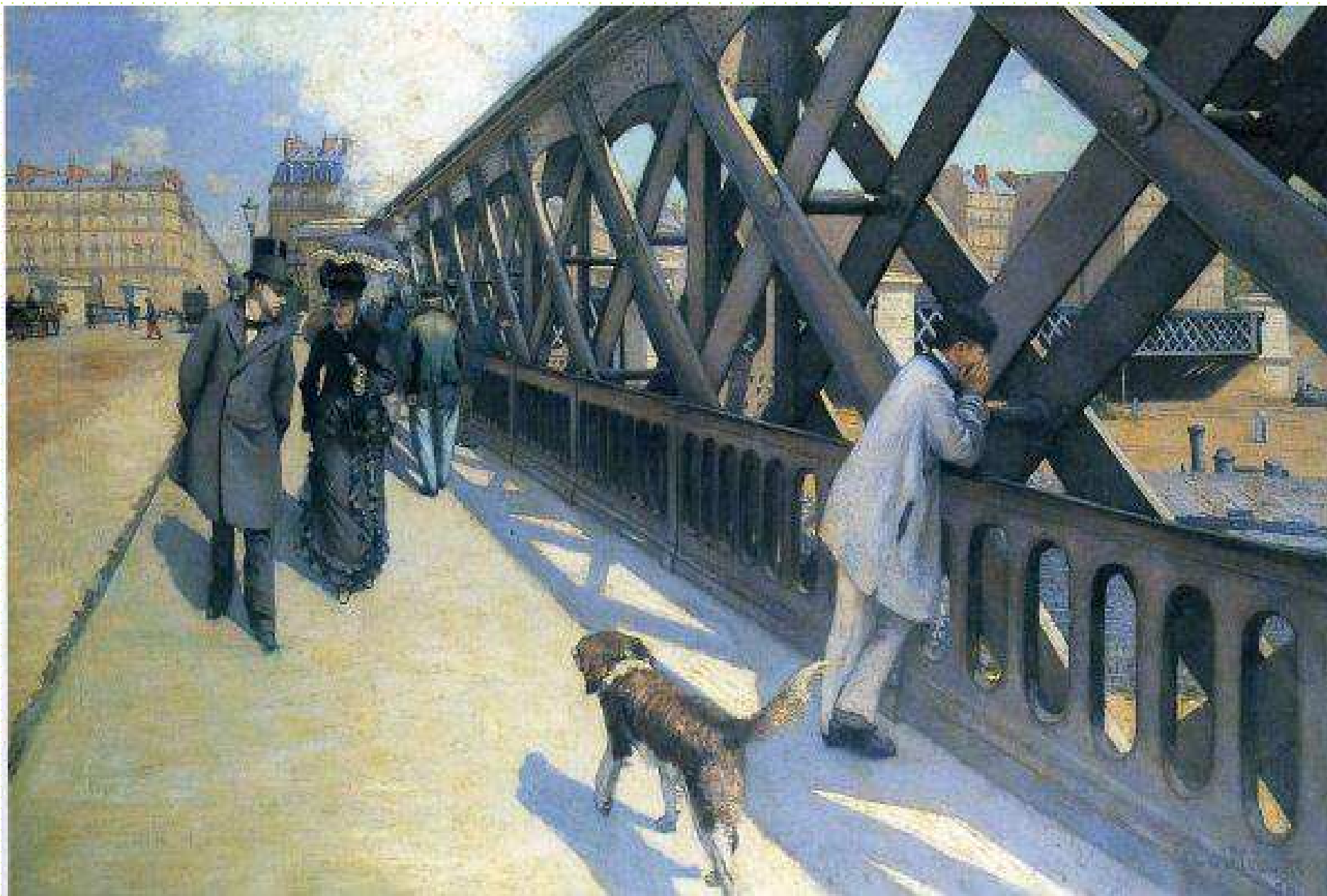

Édouard Manet, Vyjížd'ka na lodi, 1874, olej, plátno, 97,2 x 130,2 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

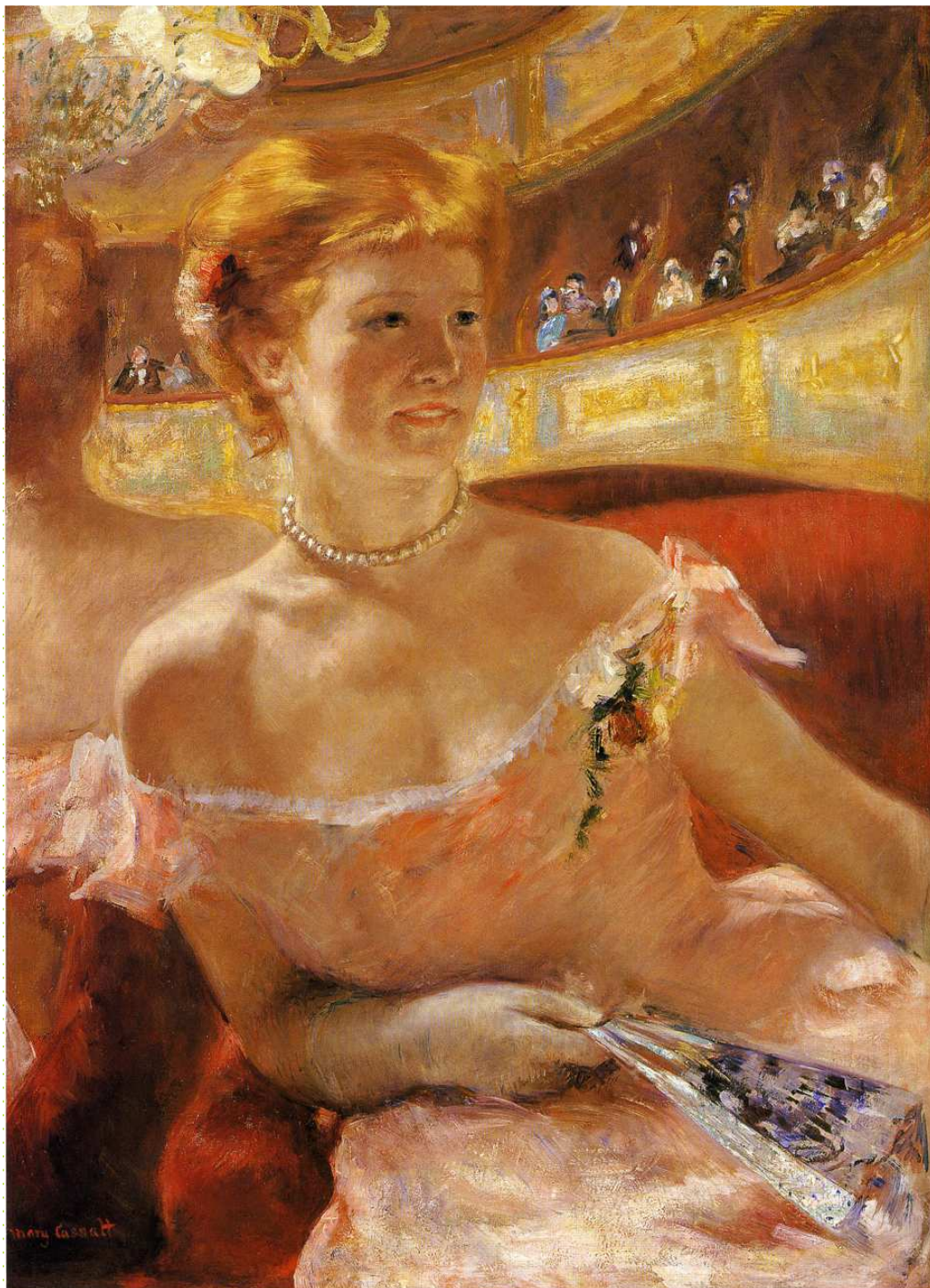
Claude Monet, Vlčí máky, 1873, olej, plátno, 50 x 65 cm, Musée d'Orsay

Gustave Caillebotte, Pont de l'Europe, 1876, olej, plátno, 125 × 181 cm, Musée du Petit Palais, Geneva

Gustave Caillebotte, Ulice Paříže (Deštivé počasí), 1877, olej, plátno, 212,2 x 276,2 cm, Art Institute of Chicago

Mary Cassatt, Lydie v lóži, 1879, olej, plátno, 80,3 x 58,4 cm, Museum of Art, Philadelphia

Edgar Degas, Na koncertě v kavárně „Les Ambassadeurs“, 1876–1877, pastel, 37 × 27 cm, Musée des Beaux-Arts, Lyon

Berthe Morisot, Růžový kostýmek, 1870, olej, plátno, 54,6 x 67,3 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

Camille Pissarro, Žně v Montfoucault, 1876, olej, plátno, 65 x 92,5 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Camille Pissarro, Sbírání zelných hlávek, 1875, olej, plátno, 54 x 64,8 cm, Art Museum, Cincinnati

impresionisté

- Styl pěstovaný zmiňovanými umělci v 70. letech 19. století je označován jako „klasický impresionismus“.
- Jeho představitelé se postupně dopracovali k mistrovskému zacházení s barvami, kladenými pomocí dělených štětcových doteků a skvrn, nebo měkkými, splývavými tahy tak, aby mohly být vyjádřeny různé optické jevy.

Claude Monet, Most v Argenteuil, 1874, olej, plátno, 60 x 79,7 cm, National Gallery of Art, Washington

Auguste Renoir, Závan větru, asi 1872, olej, plátno, 52 x 82 cm, Fitzwilliam Museum, Cambridge

Camille Pissarro, Jinovatka, 1873, olej, plátno, 65 × 93 cm, Musée d'Orsay, Paříž

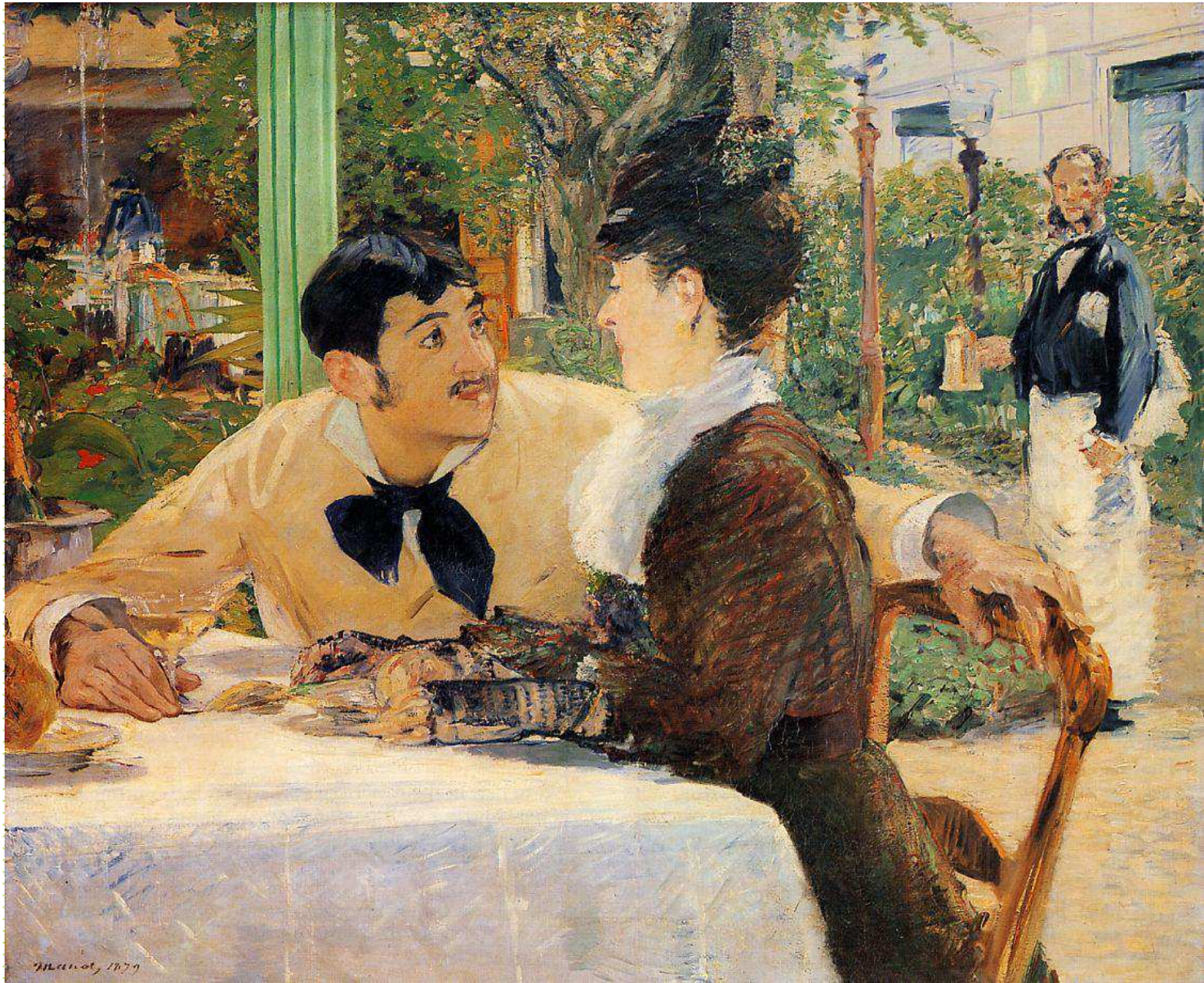
Auguste Renoir, Taneční zábava v Moulin de la Galette, 1876, olej, plátno, 131 × 175 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Edgar Degas, Baletní třída, 1874, olej, plátno, 83,5 x 77,2 cm, Metropolitan Museum of Art, New York

Edgar Degas, Kočár na závodišti, asi 1872, olej, plátno, 36,5 x 55,9 cm, Museum of Fine Arts, Boston

Édouard Manet, V restauraci Chez le Père Lathuille, 1879, olej, plátno, 92 × 112 cm, Musée des beaux-arts, Tournai

Édouard Manet, Bar ve Folies-Bergère, 1882, olej, plátno, 96 × 130 cm, Courtauld Institut of Art, London

impresionisté

- Reputace impresionistů a naděje na širší přijetí a výhodnější prodej jejich děl vyžadovaly proniknutí do povědomí širšího publika, jakého šlo tehdy dosáhnout pouze prostřednictvím výstav.
- Na první výstavě nazvané Salon odmítnutých (Salon des Refusés) v roce 1863 získali umělci později označení jako impresionisté značnou pozornost.
- Od roku 1867 vystavovali impresionisté společně jako samostatná umělecká skupina.

Impresionistická výstava 1874

- V roce 1874 uspořádalo čtyřicet umělců samostatnou výstavu v Paříži pod hlavičkou Société Anonyme des Artistes Peintres, Sculpteurs, Graveurs, etc.
- Tito umělci se spojili, aby vystavili svá díla bez dozoru oficiálních vládních institucí a bez hodnotící komise.
- Ve skupině byli zastoupeni Cézanne, Degas, Monet, Morisot, Pissarro, Renoir a Sisley, dále umělci výrazem blízcí impresionistům Boudin, Guillaumin, Lépine ad.

osm impresionistických výstav

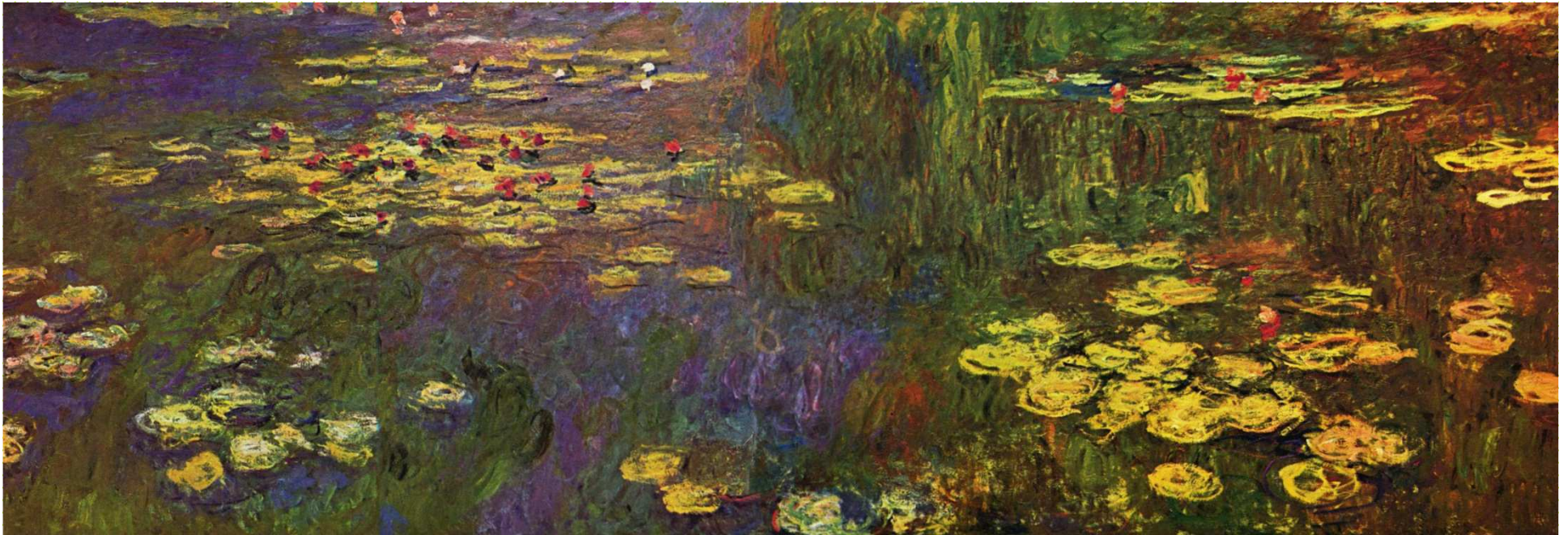
- „Impresionistická výstava“ roku 1874 vyvolala negativní i pozitivní zájem tisku a dala skupině jméno.
- Přestože při dalších výstavách používali impresionisté nadále označení „nezávislí“ (indépendants), o skupinových výstavách konaných v letech 1874–1886 je obecně referováno jako o osmi impresionistických výstavách.
- Provázely je spory o povahu skupiny a zaměření výstavní strategie.

Jean-François Raffaëlli, Pijáci absintu (Les buveurs d'absinthe), 1881, olej, plátno, Fine Arts Museums, San Francisco

Claude Monet, Katedrála v Rouenu
(Harmonie v modrém), 1894, olej, plátno,
91 x 63 cm, Musée d'Orsay, Paříž

Claude Monet, Vodní lilie, 1920-1926, olej, plátno, 219 x 602 cm, Musée de l'Orangerie, Paříž

Fin

